

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2018

Jana Janků

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Sociální pozice profese učitelky mateřské školy

Diplomová práce

Autorka: Jana Janků
Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.

Hradec Králové

2018

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autorka:	Jana Janků
Studijní program:	N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku
Název závěrečné práce:	Sociální pozice profese učitelky mateřské školy
Název závěrečné práce v AJ:	

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá problematikou sociální pozice profese učitelky MŠ. V rámci diplomové práce budou zkoumány vybrané složky sociální pozice učitelky MŠ. V první části bude popsán současný stav poznání (obecně teorie sociální pozice, popis profese učitelky MŠ, aktuální výzkumy na stejné nebo příbuzné téma – např. sociální pozice učitelů ZŠ). Ve druhé části bude realizováno vlastní výzkumné šetření s cílem detekovat vnímání sociální pozice učitelky MŠ dospělou populací (výběr). Základní výzkumnou metodou bude dotazník vlastní konstrukce (dle platných metodologických pravidel) – forma tužka papír a online dotazník. Výzkumný soubor bude tvořit minimálně 100 dospělých osob. Data budou zpracována standardními matematicko-statistickými postupy. Získané výsledky budou diskutovány vzhledem k současnému stavu poznání a k pedagogické praxi.

Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.
Oponentka:	PhDr. Blanka Křováčková
Datum zadání závěrečné práce:	20. 11. 2016
Datum odevzdání závěrečné práce:	13. 4. 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. PhDr. Janě Marii Havigerové, Ph.D. za její ochotu, vstřícnost, množství cenných informací a metodické vedení práce.

Anotace

JANKŮ, Jana. *Sociální pozice profese učitelky mateřské školy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 88 s.

Diplomová práce se zabývá problematikou sociální pozice profese učitelky MŠ. Sociální pozice je jeden ze základních pojmů sociální psychologie, označuje postavení v určitém sociálním systému, resp. v jeho struktuře. Konkrétní pozice s sebou nese konkrétní soubor práv a povinností a vždy zahrnuje: sociální roli a sociální status. V rámci diplomové práce budou zkoumány vybrané složky sociální pozice učitelky MŠ. V první části bude popsán současný stav poznání (obecně teorie sociální pozice, popis profese učitelky MŠ, aktuální výzkumy na stejné nebo příbuzné téma – např. sociální pozice učitelů ZŠ). Ve druhé části bude realizováno vlastní výzkumné šetření s cílem detekovat vnímání sociální pozice učitelky MŠ dospělou populací (výběr). Základní výzkumnou metodou bude dotazník vlastní konstrukce (dle platných metodologických pravidel) – forma tužka papír a online dotazník. Výzkumný soubor bude tvořit minimálně 100 dospělých osob. Data budou zpracována standardními matematicko-statistickými postupy. Získané výsledky budou diskutovány vzhledem k současnému stavu poznání a k pedagogické praxi.

Klíčová slova: pozice, učitelka mateřské školy, prestiž

Annotation

JANKŮ, Jana. *The social position of kindergarten teachers*. Hradec Králové, Faculty of Education of University Hradec Králové, 2018, 88 pages

This master's thesis deals with the problematics of the social role of kindergarten teachers. A social position is one of the basic terms of social psychology. It describes the standing of a person in a social system, or in its structure. A specific position has a specific set of rights and obligations and always contains: a social role and a social status. In terms of this master's thesis, chosen components of the social position of kindergarten teachers are studied. In the first part, the current state of knowledge (generally a theory of a social position, description of the profession of kindergarten teachers, current surveys of the same or related topic – for example, the social position of elementary school teachers). In the second part, my own research is done with an aim to detect perception of the social position of kindergarten teachers by adult population (by using valid methodological procedures) – “paper-pencil” procedure and an online questionnaire. Research group contains at least 100 adult people. The data are processed using standard processes of mathematical statistics. Gained results are therefore discussed accordingly to the current state of knowledge and to pedagogical practice.

Keywords: position, kindergarten teacher, reputation

Obsah

1	Současný stav poznání	13
1.1	Sociální pozice	13
1.2	Sociální status	14
1.3	Sociální role	20
1.4	Sociální postoje	21
1.5	Sociální pozice učitelky v MŠ	22
2	Dobové pojetí profese učitele.....	25
2.1	Historie profese učitele.....	25
2.1.1	Jan Ámos Komenský.....	26
2.2	Vzdělávání učitelů mateřských škol v historii.....	27
2.3	Současné možnosti vzdělávání pro profesi učitele	27
2.4	Předpoklady k výkonu funkce učitelky mateřské školy.....	28
3	Osobnost učitelky mateřské školy	30
3.1	Typologie učitele.....	30
3.2	Profesní kompetence	31
3.3	Styly výchovy	32
3.4	Pedagogické dovednosti	33
3.4.1	Dovednost.....	33
3.4.2	Pedagogická dovednost.....	33

3.5	Role učitele	34
4	Popis profese učitelky MŠ	36
4.1	Zastoupení mužů a žen ve školství.....	36
4.2	Pracovní náplň učitelky mateřské školy	37
4.2.1	Metody a formy práce	39
4.3	Vytváření plánu práce podle zařazení v kategorii (jednotlivé náplně práce) ...	40
4.4	Platové ohodnocení	42
4.5	Denní režim.....	43
5	Aktuální výzkumy a srovnání	44
5.1	Srovnání s profesí učitele ZŠ	44
5.1.1	Denní režim	44
5.1.2	Formy práce	45
5.2	Srovnání profese učitele s cizími zeměmi	45
5.2.1	Učitelky mateřských škol – Německo.....	45
5.2.2	Učitelky mateřských škol – Nizozemsko	45
5.2.3	Učitelky mateřských škol – Švédsko	45
6	Metodologie výzkumu	47
6.1	Výzkumné cíle	47
6.2	Výzkumný design.....	47
6.2.1	Kvantitativní výzkum.....	47

6.3	Metoda výzkumu.....	48
6.3.1	Proces konstrukce vlastního dotazníku	49
7	Realizace výzkumu.....	52
7.1	Procedura (sběr dat)	52
7.2	Výzkumný vzorek	52
7.3	Výsledky.....	52
8	Diskuze	67
9	Závěr	69
10	Seznam použité literatury	70
10.1	Tištěné publikace.....	70
10.2	Internetové zdroje	72
11	Přílohy.....	74

ÚVOD

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku sociální pozice profese učitelky mateřské školy. V dnešní době se na povolání učitele nahlíží úplně z jiného úhlu, než tomu bylo v dřívějších dobách. To bývaly děti až do 6 let u matky. V současnosti mohou být děti už od 2 let v mateřské škole, do 2 let jsou pro ně k dispozici jesle. Prestiž učitelky mateřské školy je také součástí sociální pozice, bude zpracována v rámci současného stavu poznání a nadále v praktické části, kde bude prodiskutována s ohledem na výsledky z výzkumného souboru. Se sociální pozicí učitelky mateřské školy také souvisí její role, která bude zjišťována v praktické části a porovnávána se současným stavem poznání.

Řešený problém

Cílem práce je zjistit, jak je vnímaná pozice profese učitelky MŠ v současné společnosti, a to jak osobami zapojenými, tak nezapojenými do procesu vzdělávání v mateřské škole. Sledovány budou různé složky sociální pozice. Středem pozornosti budou skupiny respondentů, které nemají bezprostřední vztah ke vzdělávání v mateřské škole, tj. mladí lidé, obchodníci, stavební dělníci, prarodiče, laická veřejnost.

1 Současný stav poznání

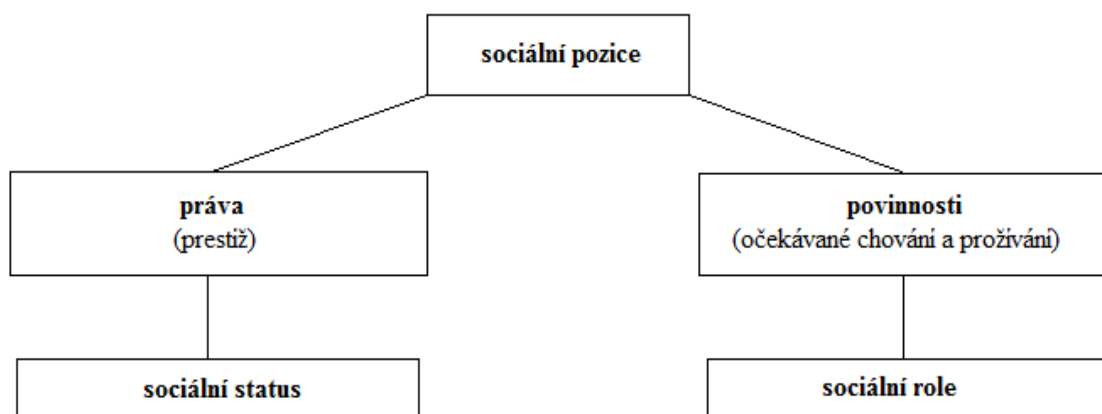
1.1 Sociální pozice

Práce se zabývá problematikou sociální pozice učitele mateřské školy. V literatuře panují rozpory v tom, jak vymezit pojem sociální pozice, jaké složky sociální pozice obsahuje, co je vhodné sledovat, proto v této kapitole budou představeny různé přístupy k pojmu a jeho vymezení. Existuje celá řada pojmů, které se s pojmem sociální pozice částečně překrývají, proto v této kapitole budou uváděny i tyto další pojmy a budou ujasněny rozdíly mezi nimi.

„Vzhledem k tomu, že je člověk společenská bytost, je pro něj důležité nejen vlastní pojetí své osoby, ale také představa o tom, jak se zařadí ve společnosti.“ (Blatný, 2010, s. 160) A právě proto i sociální pozice je důležitá k tomu zařazení.

Sociální pozice znamená konkrétní místo jedince ve struktuře určité skupiny či společnosti. To potvrzuje i další výklad tohoto pojmu. Sociální pozice je jeden ze základních pojmů sociální psychologie, označuje postavení v určitém sociálním systému, resp. v jeho struktuře. Konkrétní pozice s sebou nese konkrétní soubor práv a povinností a vždy zahrnuje: sociální roli a sociální status. (Průcha J., Walterová, E., a Mareš, J., 2009, s. 271)

„Je to postavení jedince, které má v dané skupině. Jedná se o souhrn pravomocí, jež skupina jedinci poskytuje na základě jeho chování a autority. Může být určena velmi obecně (např. ve vztahu k pohlaví jedince) nebo může být více specifikována (např. sociální pozice určená zaměstnáním jedince).“ (Průcha J., Walterová, E., Mareš, J., 2009, s. 271)

Obrázek 1 - Schéma sociální pozice a jejích složek (Danisc, Dubský a Urban, 2016, s. 111)

1.2 Sociální status

Cílem diplomové práce je zjistit, jakou sociální pozici mají učitelky mateřských škol. Se sociální pozicí právě souvisí i sociální status. Pro upřesnění a správné porozumění je porovnáno několik různých definic.

Sociální status je „označení objektivního místa člověka ve skupině či společnosti, v její hierarchizované struktuře, dále pak jeho práva, povinnosti a prestiž.“ (Urban, 2017, s. 214)

„Sociální status sociologie vnímá jako hodnotu postavení, které člověk dlouhodobě zaujímá v nějakém sociálním útvaru. Postihuje relativní postavení a úlohu – tj. práva, povinnosti a závazky – jednotlivce nebo skupiny uvnitř určitého společenského systému. Status je sice relativně stabilní, ale není statický, mění se s proměnami okolností života.“ (Urban, 2017, s. 120)

„Pro sociální status existují také jednotlivá kritéria – tzv. ukazatelé statusu. Zpravidla to jsou věk, pohlaví, vzdělání, povolání, příjem, obtížnost vykonávané práce, prestiž povolání, podíl na řízení (na moci) nebo třeba etnická příslušnost. Jejich kombinací je určován celkový, souhrnný sociální status.“ (Urban, 2017, s. 121)

„Vnější znakem statusu jsou statusové symboly, pomocí kterých se člověk snaží zviditelnit a demonstrovat vlastní status (například luxusní automobil, značkové oblečení, atraktivní sídlo firmy, ...)“ (Danisc, Dubský, Urban, 2016, s. 111)

Nový slovník anglického jazyka nabízí tuto obecnou definici statusu: Pozice nebo postavení ve společnosti; hodnost, profese; relativní důležitost a stav nebo pozice věci zvláště s ohledem na důležitost. (Hargreaves, 2006, s. 2)

Každý člověk na světě, ať se jedná o ženu, muže, dítě, indiána, prezidenta nebo školáka, má určitý sociální status. Některé charakteristiky statusu jsou u lidí stejné, některé ukazatele statusu jsou však odlišné. Proto lze rozdělit status na dva základní typy – status připsaný a status získaný.

„Status připsaný zahrnuje souhrn práv a povinností přidělený jedinci skupinou nebo společností bez ohledu na jeho individuální schopnosti, nadání nebo povahové vlastnosti. Též se pro výraz status připsaný používá výraz status askriptivní.“ (Urban, 2017, s. 210)

Status připsaný (askriptivní):

- a) vrozený – rodina, pohlaví, barva pleti, sociální původ, státní příslušnost aj.
- b) vnucený – pobyt v nemocnici, ve vězení, členství v totalitních skupinách aj.

Status získaný: vzdělání, zaměstnání, příslušnost k politické skupině v demokratickém prostředí, zásluhy aj.

Může se objevovat i další dělení statusu, a to na status objektivní a subjektivní. Objektivní status vyjadřuje měřitelnou, prokazatelnou a ověřitelnou pozici člověka v sociálním prostoru. Jak učitelky mateřské školy vidí ostatní lidé a jak je vnímá celá společnost. Subjektivní status vyjadřuje subjektivní pocit jednotlivce, který sám sebe nějak cení a nějak hodnotí svoji pozici. (Urban, 2017, s. 121)

Odborníci na sociologii tvrdí, že sociální status je determinován typem vykonávané práce. Samozřejmě každé zaměstnání sebou nese určité znaky. Určité typy práce jsou spojovány právě s podmínkami vykonávání práce, zda je to práce manuální, zda má

větší či menší prestiž, a jaká je potřebná kvalifikace. (Mountousse, Renouard, 2005, s. 250)

Podle jiných odborníků má status jinou definici. Například známý sociolog Max Weber definuje status jako sociální uznání či neuznání. (Weber,

Nejobecněji souhrnné vyjádření o sociální pozici je že, „*sociální pozice člověka je místo v určité společnosti či skupině, jež je zpravidla spojené s určitou mírou ocenění ze strany druhých a se souborem práv a zároveň i povinností.*“ Ralph Linton takto status definoval v souvislosti se svým vymezením role, kterou chápal jako dynamickou složku statusu. Tento americký sociální antropolog též rozlišil status připsaný a získaný. (Slovník pojmů)

Existuje mnoho různých definic, které se zabývají vysvětlením pojmu sociální status. Všechny vysvětlují význam tohoto pojmu. Mně osobně se líbí stručné, jednoduché a zároveň jasně vystihující definice.

Ztotožňuji se s definicí od pana Urbana, že sociální status je „*označení objektivního místa člověka ve skupině či společnosti, v její hierarchizované struktuře, dále pak jeho práva, povinnosti a prestiž.*“ (Urban, 2017, s. 214)

Všechny definice se shodují, že sociální status je pozice/postavení v určité skupině. Některé definice různých autorů jsou rozsáhlejší a obsahují i znaky statusu a jeho dělení.

Například definice sociálního statusu z internetového slovníku cizích slov zní: „*Úroveň a význam pozice, vážnost a prestiž postavení v dané společenské skupině, která je determinovaná např. genderem (muž, žena), věkem, rasou, náboženstvím, vlastním přičiněním vzděláním a osobní výkonností), sociálním a kulturním kapitálem, materiálním zabezpečením a jeho možnostmi, administrativní askripcí (dosažením sociálního statusu úředním připsáním, přidělením na základě rodové příslušnosti k privilegovaným vrstvám).*“ (Slovník cizích slov)

Ve vztahu k sociálnímu statusu se nadále používají pojmy moc, prestiž a autorita. Všechny tři složky jsou jeho nedílnou součástí.

Autorita

„Je vnímána jako jeden z činitelů soustavy napomáhající při výuce. Právě autoritou působí učitel na žáky, na jejich výkon a vývoj. V takzvané přirozené autoritě mluvíme tehdy, pokud je učitel více než dobrý ve svém oboru, je spravedlivý, dokáže si poradit s problémy, poradit žákům, ale umí se i rozhodnout a stát si za svým názorem.“ (Helus, 2015, s. 314)

„Učitelova role je sice rolí vůdčího aktéra výuky, ale tuto svoji vůdčí roli prosazuje dnes méně direktivně a více zprostředkovaně, cestou součinnosti s žáky, kteří jsou mu svého druhu spolutvůrci – výukovými spoluaktéry. Zvládnout tuto proměnu své role neboli zvládnout přechod od postavení dominantního autokrata k postavení vnímavého organizátora, respektive vůdčího aktéra spoluúčasti všech na efektivní výuce, patří mezi nejnáročnější úkoly současné přípravy a celoživotního vzdělávání učitelů.“ (Helus, 2015, s. 315)

Autorita = legitimní moc. Moc uplatňovaná v souladu s hodnotami těch, kdo jsou ovládnáni, jim přijatelnou formou, která si získala jejich souhlas.

Autorita se rozlišuje na dva druhy:

a) tradiční (formální) – je založená na postavení nositele autority v hierarchii nebo na jeho příslušnosti k určité sociální skupině, bez ohledu na jeho osobní kvality,

b) neformální – vyplývá ze svobodného uznání převahy v některé významné oblasti a pozitivního hodnocení jejího nositele – i tato autorita se dá dále dělit na:

a) autorita racionální – tu jedinec získal, protože vzhledem ke svým znalostem nebo jiným odborným předpokladům je pro určitou funkci logicky nejlepším kandidátem,

b) autorita charizmatická – je daná zvláštními povahovými rysy jejího nositele.

Přijetí autority významným způsobem zefektivňuje práci skupiny. Podle výsledků výzkumů (neformální) autoritu učitele žáků vytváří zejména: způsob, jakým vyjadřuje svůj status; kompetentnost jeho vyučování; úroveň řízení činností ve třídě; účinnost jeho přístupů k nežádoucímu chování žáků. (Průcha J., Walterová, E., Mareš, J., 2009, s. 25)

S autoritou se také můžeme setkat jako s jedním stylem vedení výchovy = autoritativní výchova (dominantní) typická častým používáním rozkazů, trestů, malým porozuměním pro potřeby a zájmy dětí a potlačováním jejich iniciativy. Vede k velké závislosti na vychovateli a zvýšené submisivitě, nebo naopak agresivitě. Kromě autoritativní výchovy se uplatňuje liberální výchova a demokratická výchova, které mají odlišný dopad na způsoby chování vychovávaných jedinců. (Průcha J., Walterová, E., Mareš, J., 2009, s. 26)

Moc

I téma a pojem moc souvisí se sociálním statutem jako další složka. První byla autorita a poslední je prestiž. Přestože moc je velmi významné (ale i náročné) téma, není cílem diplomové práce, a proto je zde zmíněna jenom okrajově ve vztahu k našemu tématu.

Definicí moci existuje obrovské množství, každá popisuje moc trochu jinak. Také záleží, v jakém slova smyslu chceme moc definovat.

„Ze sociálněpsychologického hlediska je nutno rozlišovat několik druhů moci – expertní, vzoru, legitimní, odměňovací, trestací.“ (Nakonečný, 2009, s. 210)

„V nejširším pojetí znamená moc možnost mít vliv na chování druhých, kontrolovat je určitými prostředky, ať už materiálními nebo symbolickými odměnami a tresty. Moc souvisí se sociálními rolemi a vztahy mezi nimi – například nadřizený a podřizený.“ (Nakonečný, 2009, s. 211)

Prestiž

„Prestiž je vážnost, již se lidé ve společnosti těší, a je jedním z předpokladů úcty, kterou si navzájem prokazují.“ (Průcha, 2002, s. 29-30)

Podle Jindřicha Krejčího (2012, s. 150) lze o prestiži uvažovat jako o „*oblíbenosti profesí na základě žádoucnosti či užitečnosti. V moderní společnosti je prestiž ohodnocována na základě dvou hlavních zdrojů – kulturního (vzdělání) a ekonomického (příjmy)*“.

Pojem prestiž překládáme do češtiny jako vážnost, významnost či důležitost. Její posuzování může být orientováno buď na jednotlivce, nebo na celé sociální skupiny. Hodnocení prestiže profesí ovlivňuje mimo jiné i moc, hmotné zabezpečení a ovlivňování života druhých, které zapříčiňuje růst nebo úpadek jednotlivých profesí vůči ostatním, ale i vůči sobě s ohledem na její posouzení minulými generacemi. (Průcha 2009 a Walterová 2004).

Prestiž je pro některé lidi důležitá. Například doktor má prestiž vyšší než třeba uklízečka, protože zachraňovat životy je cennější než mít každý den uklizenou kancelář. Samozřejmě to neznamena, že člověk vykonávající povolání uklízečky (nebo jakékoliv jiné povolání, které není zaměřené na záchranu lidského života) je méněcennější než doktor.

K prestiži různých povolání se pěkně vyjadřuje a dobře ji vysvětluje pan Kořa. Zmiňuje, že na první místa prestižních povolání u nás patří lékaři, vědci, vysokoškolští profesori a dále učitelé. Avšak když člověk vykonává prestižní povolání, neznamena to, že má automaticky vysoký plat. Spíše naopak, platy u prestižních povolání jsou docela nízké. (Vališová, Havlíková, 2011, s. 23)

K sociálnímu statusu, který zahrnuje práva (prestiž) člověka, také patří sociální role, která zahrnuje povinnosti člověka. Spolu s ní vytvářejí určitou sociální pozici člověka (skupiny) ve společnosti.

1.3 Sociální role

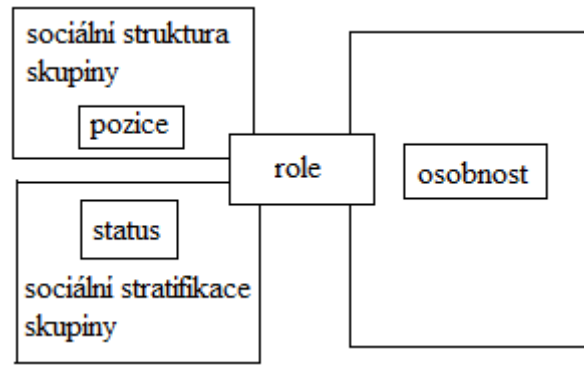
„Roli se označuje očekávaný způsob chování člověka vyplývající z jeho společenské pozice v sociální struktuře. Jde o vzorec chování požadovaný od jedince vzhledem k jeho postavení ve společnosti.“ (Urban, 2017, s. 167)

Výrost, Slaměník definují pojem role takto: *„Role vyjadřuje činnostní stránku statusu – chování v souladu s právy a povinnostmi, které se od nositele daného statusu očekává.“* (Výrost, Slaměník, 2008, s. 61)

V publikaci „Psychologie pro učitele“ je sociální role definována následovně: *“Výraz pochází od svitku či role papíru, na němž měl herec napsánu svou část divadelní hry. Jedinec postupně přijímá roli dítěte v rodině, nejstaršího ze sourozenců, žáka ve škole, člena sportovního oddílu, pracovníka určité profese, muže nebo ženy, otce nebo matky. Role zahrnují určité povinnosti, práva, způsoby chování, které se od jedince očekávají v jeho prostředí. Některou roli jedinec ochotně přijímá, proti jiné se bouří, přesto ji však v mnoha případech dříve nebo později přijímá.“* (Čáp, Mareš, 2007, s. 57)

Člověk má sociální roli celý život. Každá role se však v průběhu života může změnit, jiná skončí a další začne. Člověk však může mít několik rolí najednou. Čím více rolí člověk má, tím více je pro společnost zajímavější. Například já momentálně zastávám roli dcera – sestra – přítelkyně – vnučka – sestřenice – studentka – učitelka.

Sociální role lze dělit na individuální a skupinové, krátkodobé a dlouhodobé, nucené a dobrovolné.

Obrázek 2: Obecný pojmový model, (Říčan, 2009, s. 408)

1.4 Sociální postoje

Postoje jsou důležitou složkou komunikace. Existuje několik různých definic postojů, např. Allport uvádí, že „postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní a dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.“ Další, podle mě složitá, definice postojů zní: „*postoje jsou stabilní systémy pozitivního nebo negativního hodnocení, emočních pocitů a technik jednání týkajících se sociálních citů.*“ (Nakonečný, 2009, s. 40) Nejlépe všechny definice v jednu shrnula paní Dundelová, která říká, že „*postoj je připravenost k činu a je spojen s určitým problémem nebo volbou.*“ (Dundelová, 2015, s. 50)

Podle Výrosta a Slaměníka, autorů publikace Sociální psychologie je postoj „*hodnotící vztah, a proto každý postoj je charakteristická určitá míra pozitivnosti či negativnosti vztahu vůči danému předmětu. Na rozdíl od hodnot je ovšem postoj primárně psychickým jevem.*“

Postoje se také dělí (popisují se) na 3 dimenze (složky) – kognitivní (poznávací), afektivní (emotivní) a konativní (behaviorální).

Dimenze postojů

- Kognitivní dimenze

Je tvořena tím, co o daném předmětu postoje víme, našimi názory a myšlenkami. Jedná se o určitý systém vědomostí a znalostí, ve kterém jsou propojeny informace o předmětu i asociace s ním spojené. Naše informace nemusí být pravdivé, my jsme však o jejich správnosti přesvědčeni. V tomto případě se

projevuje tzv. subjektivní logika, což znamená, že objektivní logika pravidla nemusí v našem přesvědčení o správnosti poznatků o předmětu platit.

- **Emocionální dimenze**

Týká se toho, co osoba cítí k předmětu postoje čili emocí a emocionálních reakcí; působí jako dimenze hodnotící. Tímto je dán i rozdíl mezi postoji a názory, neboť zvláštností postojů je právě fakt, že obsahují i hodnocení předmětu. Předmět postoje můžeme vnímat jako pozitivní či negativní – jedná se o směr postoje. Rozlišujeme také intenzitu emocí spjatých s hodnocením předmětu v rozpětí od slabé po velmi silnou. Afektivní složka je iracionální a ovlivňuje interpretaci i složení informací uspořádaných v kognitivní dimenzi.

- **Konativní či behaviorální dimenze**

Týká se sklonů k chování či jednání ve vztahu k předmětu postoje. Prostřednictvím této složky se postoje projevují navenek.

Člověk má tendenci jednat v souladu se svým postojem, který určují všechny tři dimenze. Zároveň se však v praxi ukazuje, že zde působí i situační vlivy, které mohou bránit projevení postoje. (Dundelová, 2015, s. 50–51)

Postoje jsou také součástí naší každodenní komunikace. Vyjadřujeme jimi svoje názory, myšlenky. Objevují v běžném životě každého člověka. „*Nejjednodušší definicí (a zároveň funkcí) postojů je, že postoje umožňují adaptovat se na prostředí a mají dvě základní funkce, tj. poznávací (zkušenosti) a instrumentální (zisky a ztráty).*“ (Výrost, 2008, s. 127)

1.5 Sociální pozice učitelky v MŠ

Podle Havlíka (2007, s. 13) je obtížné charakterizovat postavení učitele ve společenské struktuře. Je to mnohdy dáno snahou hodnotit dohromady učitele různých typů škol, různých aprobací i učitelů z různých lokalit (rozdíly v postavení učitele ve velkém městě, v malém městě nebo na vesnici). Společenská pozice učitele je odvozena nejen od postavení v rámci školské soustavy a uvnitř jednotlivých škol (včetně regionu,

v němž škola působí), ale profese učitele je současně situována do celkové sociální struktury společnosti.

Sociální pozice učitelky mateřské školy je diskutována i v jiných zemích. Například ve Velké Británii se o sociálním statusu píše následující:

V závislosti na diskuzi týkající se sociálního statusu se autoři opakovaně shodují, že ho určují 3 rozhodující aspekty/složky – moc, peníze a sláva (např. Hall a Langton, 2006). Hall a Langton (2006) dále rozvádějí, že dva další faktory mají vedlejší vliv – množství certifikátů a školení, dovednosti, odborné znalosti a rozsah, v němž má kariéra vliv na ostatní lidi. Tyto faktory však nemají takový vliv a neurčují status, pokud díky nim nemají lidé právě moc, peníze ani slávu. Z tohoto faktu dále může být odvozeno, proč učitelé nemají vysoký sociální status. Přestože musí být pro vykonávání tohoto povolání vysoce kvalifikovaní a dobře vyškolení a mají velký vliv na společnost v budoucnu, ani jedno z toho je nedělá bohatými, mocnými nebo slavnými. (Hall, Langton, 2006, s. 1)

Přestože mateřská škola je plnohodnotně započítána ve vzdělávacím systému České republiky, teprve od roku 2017 se zavedla povinná školní docházka do mateřské školy. To znamená, že děti ve věku 5–6 musejí navštěvovat poslední ročník předškolního vzdělávání. *„Jednoznačně je přijímán fakt, že dítě se už v předškolním období vzdělává. V některých oblastech výzkumy dokonce ukazují, že v následujícím období klasického školního vzdělávání lze jen obtížně překonat vliv předškolního vzdělávání. Tyto trendy však mají i druhou stranu – výrazně se zvyšují požadavky na přípravu učitelů mateřských škol.“* (Šmelová, 2006, s. 40)

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění a jeho výzkumu (CVVM, 2012) na zjištění prestiže různých povolání se v žebříčku do 26. místa objevil učitel na základní škole a učitel na vysoké škole. Učitelka mateřské školy se v tomto žebříčku ani neobjevila. V tabulce je vybraných 7 povolání a jejich žebříček.

Tabulka 1: Žebříček umístění jednotlivých profesí

Profese	2004		2007		2011		2012	
	Body	Pořadí	Body	Pořadí	Body	Pořadí	Body	Pořadí
Lékař	89,5	1.	89,8	1.	89,1	1.	90,4	1.
Učitel na VŠ	78,5	3.	78,2	3.	72,4	4.	75,9	3.
Zdravotní sestra	-	-	-	-	73,9	3.	75,5	4.
Učitel na ZŠ	71,3	4.	70,7	4.	70,3	5.	72,4	5.
Policista	47,6	20.	52,1	13.	53,9	11.	53,5	12.
Sekretářka	43,7	23.	40,5	24.	41,4	23.	41,1	23.
Uklízečka	29,4	26.	29,0	26.	34,0	25.	32,8	25.

(tabulka 1 – celá tabulka v příloze)

Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, ©2017. Poslední změna 12. 11. 2017 [cit. 25. 1. 2018].

2 Dobové pojetí profese učitele

„Učitelka je jedním ze základních činitelů vzdělávacího procesu a podle pedagogického slovníku je to profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 261)

„Pro učitele, jakožto vůdčího aktéra výukové komunikace, je učitelství povoláním, respektive posláním a současně také profesí.“ (Helus, 2015, s. 324)

Tento výrok je podle mě více než nadčasový. V dřívějších dobách (cca v 17. století) však platil výrazněji a povolání učitele patřilo mezi nejmávanější. Pan učitel, v ojedinělých a výjimečných případech paní učitelka, měl velké slovo, a co pan učitel řekl, platilo. V dnešní době se o tomto stavu mluvit nedá. Rodiče nepovažují školu/učitele za sobě rovnocenného partnera ale za někoho, kdo se jim o dítě postará a něco naučí. V současnosti ani neplatí, že má učitel vždy pravdu. Rodiče se mnohokrát s učitelem bezdůvodně hádají nebo na něj podávají stížnosti.

2.1 Historie profese učitele

Profesi učitele až téměř donedávna vykonávali muži. V minulých stoletích se hlavně vzdělávali chlapci a jen někteří z vyšších vrstev. Na našem území (nyní ČR) zavedla povinnou školní docházku pro chlapce i dívky až Marie Terezie v 18. století. I tenkrát platila výjimka, že v letních měsících případně pomáhaly starší děti rodičům v zemědělství.

Stupně školy podle Komenského:

1. 0 – 6	Domácí péče
2. 6 – 12	Latinská škola
3. 12 – 18	Gymnázium
4. 18 – 24	Akademie

Vzorec stupňů vzdělání Komenského platí vlastně dodnes. Některé stupně se rozdělily na více druhů a skupin, ale základ zůstal zachován. V dnešní době jsou v našem vzdělávání tyto stupně:

1. Předškolní vzdělávání (poslední rok povinné vzdělávání) – Mateřská škola
2. Základní vzdělání (povinná školní docházka) – Základní škola
3. Střední vzdělání – Střední odborná škola, střední odborné učiliště, gymnázium,
4. Vyšší odborné vzdělání – VOŠ
5. Vysokoškolské vzdělání – Univerzity (<http://www.msmt.cz/file/37376/>)

2.1.1 Jan Ámos Komenský

Největší ikonou a osobností vzdělávání nejen u nás ale i ve světě je určitě Jan Ámos Komenský, přezdívaný jako Učitel národů. Když se řekne osobnost učitelů, každého napadne právě toto jméno.

Komenského díla měla velký vliv, ve vztahu k diplomové práci však budou zmíněna díla vztahující se k mateřské škole. Tím nejdůležitějším dílem bylo Informatorium školy mateřské.

Právě Informatorium školy mateřské je dílo více než nadčasové. V tehdejší době sloužilo „jako návod“ matkám nebo chůvám pro výchovu dětí. I dnes se vracíme k těmto myšlenkám a denně bychom je měli mít na paměti. Nejen matky dětí, ale i otcové, prarodiče a hlavně učitelky, které s dětmi denně pracují. „Na počátku Komenského zájmu o otázky výchovy a vzdělání člověka stál záměr usnadnit školám cestu ke vzdělání a k duchovnímu rozvoji budoucích osobností, budoucích vzdělavců, tedy lidí, kteří budou ve společnosti hrát vůdčí roli. Předškolní stupeň, a to včetně prenatálního stádia, představuje základ, od něhož se odvíjí úspěch všech vyšších stupňů. Informatorium školy mateřské vzniklo v Lešně roku 1632 jako část zamýšleného monumentálního vzdělávacího celku, jenž měl sloužit k předpokládané reformě českého školství po návratu Komenského z exilu do vlasti, která však nebyla plně realizována. Význam Informatoria není jen v tom, že tvořilo článek velkolepé koncepce reformy školského systému, je také v tom, že se jedná v raném novověku

o evropsky zcela ojedinělé systematické pojednání o výchově dětí v nejmladším věku.“ (Steiner, 2007 – Komenský).

2.2 Vzdelávání učitelů mateřských škol v historii

V historii (v dobách do 19. století) se vzdělávání dětí předškolního věku neuskutečňovalo. Do 6. roku bylo dítě v péči matky či chůvy. Od 19. století se začaly vyskytovat opatrovny, dětské zahrádky, mateřské školy a podobně. Dítě začalo být středem pozornosti, a tak se roku 1868 ustanovilo, že mateřské školy jsou vzdělávací institucí. Samozřejmě v mateřských školách už museli být kvalifikovaní pracovníci, a proto se začaly roku 1872 pořádat přípravné vzdělávací kurzy při ženských učitelských ústavech. Do roku 1934 byly absolventky označovány jako pěstounky, po roce 1934 už to byly učitelky mateřských škol. Po roce 1946, kdy vznikaly pedagogické fakulty, se dostalo vzdělání učitelek mateřských škol na úroveň vysokých škol. Od roku 1960 se učitelky opět vzdělávaly na pedagogické střední škole 4 roky, kde zároveň získávala děvčata praxi, a studium bylo ukončeno maturitní zkouškou. V roce 1970 se objevil a začal fungovat systém duálního vzdělávání. První možnost byla střední pedagogická škola s maturitou a k ní se přidala druhá možnost studia učitelky mateřské školy na vysokých školách v Praze a Olomouci. Roku 1995 přibylo k těmto hlavním možnostem i studium na vyšší odborné škole. (Spilková, 2004, s. 45–47)

V dnešní době pro výkon povolání učitelky mateřské školy stačí středoškolské pedagogické vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Mít vysokoškolské vzdělání (bakalářské ani magisterské) pro učitelku není povinné. Vysokoškolské vzdělání ovšem už musí mít každá ředitelka mateřské školy.

2.3 Současné možnosti vzdělávání pro profesi učitele/získávání odborné kvalifikace

Zákon č.563/2004 Sb, o pedagogických pracovnících, říká:

(1) Učitel mateřské školy získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů mateřské školy,

b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru pedagogika, případně v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, vychovatelství nebo pedagogiku volného času, a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy¹ v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu /středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na pedagogiku předškolního věku (MŠMT)

2.4 Předpoklady k výkonu funkce učitelky mateřské školy

Podle paragrafu 3, zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, musí člověk pro výkon pedagogického pracovníka splňovat tyto předpoklady:

- a) plně způsobilý k právním úkonům
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává
- c) je bezúhonný
- d) je zdravotně způsobilý

e) prokázal znalost českého jazyka (není-li stanoveno jinak)

K předpokladům učitelky mateřské školy nepatří jen zákonem dané podmínky, ale také předpoklady osobní, jako například motivace právě pro práci s dětmi tohoto věku, která je základem. Dále jsou důležité předpoklady v oblasti tělesné, hudební i výtvarné. Nesmíme opomínat ani vlastnosti osobnosti, všeobecné znalosti. (Šmelová, 2006, s. 116, 117)

3 Osobnost učitelky mateřské školy

Krásnou myšlenku o učitelkách mateřských škol napsal Stanislav Vávra, kterou publikuje ve své knize Česká mateřská škola do nového údobí. „*Pokazí-li něco učitel u žáka desetiletého, dvanáctiletého, lze to ještě napravit. Ale počíná-li si nemoudře vychovatelka dítěte ve věku předškolním, nikdo nikdy již nenapraví chyby, jichž se dopustila.*“ (Vávra in Opravilová, 2016, s. 35)

S touto myšlenkou se naprosto ztotožňuji. My, učitelky mateřských škol, učíme děti veškeré základní znalosti a dovednosti (sebeobsluha, grafomotorika, matematická a čtenářská gramotnost, slušné chování a mnohé další). A pokud v tomto období, kdy se dítě nejvíce naučí, nejvíce rozvíjí, pochybíme a naučíme ho něco špatně, ponese si to celý život a půjde to už špatně přeučit.

„Vzdělavatelé mají být ze všech lidí nejvybranější, zbožní, počestní, vážní, příčinniví, pracovití a moudří.“ J. A. Komenský

3.1 Typologie učitele

Každý člověk má jedinečnou osobnost, která se skládá z jednotlivých vlastností různě nakombinovaných. Například typologie osobnosti podle Junga je extrovert a introvert. Existují tedy i typologie učitelů. Protože jich je však několik, vybrala jsem si typologii podle Fenstermachera, který ve všech třech typech učitelů vidí hlavně pozitiva a přínos pro děti podle vyučovacího stylu.

- 1) Manažerský styl (manažer) – vyznačuje se efektivitou, povzbuzováním žáků k učení, systematickou organizací a korektní zpětnou vazbou
- 2) Facilitační styl (facilitátor) – zaměřen na žáka, na vnímání jeho potřeb a zájmů, důraz je kladen na individualizaci výuky a procesy učení
- 3) Pragmatický styl (pragmatik) – zaměřen na cíle a dosažení znalostí ve spojení s jejich aplikací, zdůrazněny jsou i výsledky vzdělávání (Dytrtová a Krhutová, 2009, s. 20)

3.2 Profesní kompetence

„Profesní kompetence chápeme jako soubor znalostí, dovedností, postojů, hodnot i osobnostních charakteristik.“ (Syslová, 2017, s. 225)

Existuje několik druhů dělení profesních kompetencí učitelky mateřských škol. Jednotlivá dělení se zabývají různými oblastmi. Například Nezvalová uvádí druhy kompetencí podle funkce školy s tím, že je možné je využít pro všechny typy škol. Naopak Švec zase uvádí kompetence podle rozvoje osobnosti učitele.

Kompetence dle Nezvalové:

- a) Kompetence řídicí (plánovat výuku, realizovat výuku, monitorovat a hodnotit výuku)
- b) Kompetence sebeřídicí (rozvíjet sebe sama, zvýšit kvalitu vlastní práce, spolupráce)
- c) Kompetence odborné (ovládat předměty své aprobace, mít dovednosti daného oboru, vytvářet hodnotový systém)

Kompetence dle Švece:

- a) Kompetence k vyučování a výchově (psychopedická, komunikativní a diagnostická kompetence)
- b) Kompetence osobnostní, podmiňující úspěšné pedagogické působení (zahrnující odpovědnost za rozhodnutí i za důsledky jeho realizace, tvořivost, flexibilitu, empatii)
- c) Kompetence rozvíjející (adaptivní, informační, výzkumná, sebereflexivní a autoregulační kompetence) (Syslová, 2013, s. 29)

Od roku 2000 existují definované kompetence vztahující se k učitelům mateřské školy.

- 1) Kompetence předmětová
- 2) Kompetence didaktická a psychodidaktická
- 3) Kompetence pedagogická
- 4) Kompetence diagnostická a intervenční
- 5) Kompetence sociální, psychosociální a komunikační

- 6) Kompetence manažerská a normativní
- 7) Kompetence profesně a osobně kultivující (Syslová, 2013, s. 40)

Podle mého názoru tyto kompetence nejvíce zahrnují všechny oblasti práce, které by učitelka mateřské školy měla ovládat.

3.3 Styly výchovy

Každá učitelka (či učitel, a nejen v mateřské škole, ale i v ostatních stupních vzdělání) má určitý styl vedení výuky, který aplikuje ve své třídě. Osobnost každého člověka je jedinečná, a proto je každý učitel originální a nenapodobitelný.

V obecné rovině existují 3 druhy vedení výuky:

- 1) Demokratický styl (sociálně integrační) – učitel působí příkladem, udílí méně příkazů, netrestá, podporuje iniciativu, diskutuje, spolupracuje, naslouchá, pomáhá řešit problémy, nabízí individuální přístup
- 2) Liberální styl – učitel řídí děti málo nebo vůbec, nekontroluje, nežádá důsledné plnění úkolů
- 3) Autoritativní (dominantní) – učitel hodně rozkazuje, trestá, nerespektuje přání dětí, nepodporuje samostatnost a iniciativu, nemá pro děti pochopení a porozumění (Čáp, Mareš, 2007, s. 145)

Učitelka mateřské školy by bezpochyby měla mít demokratický styl vedení. Děti v předškolním věku jsou v tom nejintenzivnějším období zvědavosti, a proto by měla mít učitelka pro ně otevřenou náruč, aby se děti nebály se na ni s čímkoliv obrátit. Důvěru u dětí však nemá mít jen učitelka mateřské školy ale samozřejmě také ostatní učitelé. Učitelka, která by měla autoritativní styl vedení, by mohla v dítěti vzbudit strach zajímat se o nové věci, nedůvěru v dospělé lidi a v nejhorším případě by u dítěte mohla vybudovat agresivitu.

3.4 Pedagogické dovednosti

3.4.1 Dovednost

Učitelka mateřské školy musí mít mnoho dovedností (a znalostí), které potřebuje ke každodenní práci s dětmi a jejich vzdělávání.

Existuje mnoho definicí k pojmu dovednost, k nejjednodušším z nich patří ta, jež dovednost označuje jako „*učení získaná způsobilost k činnosti.*“ (Švec/Walter).

3.4.2 Pedagogická dovednost

Podle Vyskočilové (in Švec) je pedagogická dovednost „*činnost učitele, která dosahuje úspěchu v pedagogické komunikaci se žáky jako činnost, kterou učitel předjímá, řídí a kontroluje.*“ (Vyskočilová in Švec, 1998, s 41)

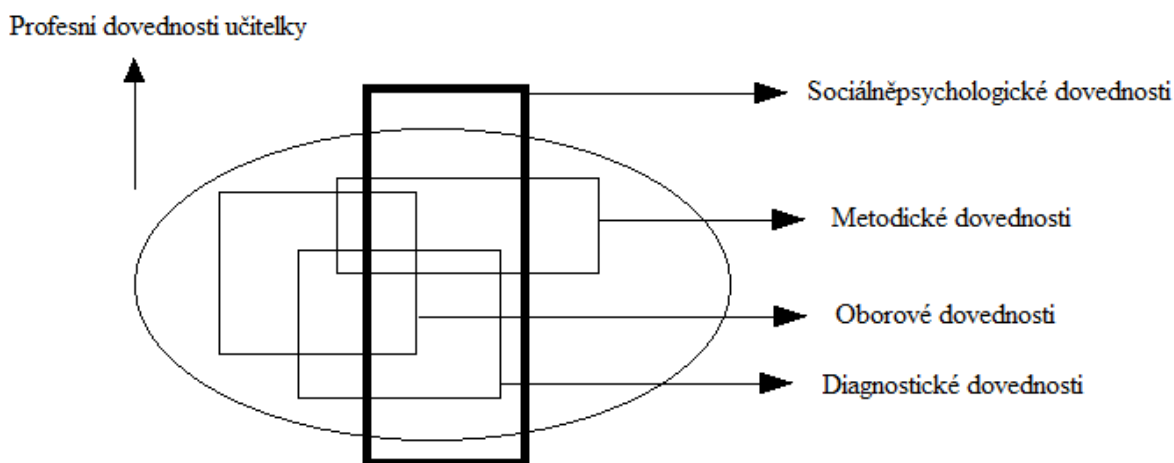
Jinou definici pedagogických dovedností uvádí Švec: „*Pedagogické dovednosti jsou komplexnější a vícepředmětové, neboť jejich osvojování a uplatňování se opírá o znalosti z pedagogických a psychologických předmětů.*“ (Švec, 1998, s.42)

Podle Kyriacou (2012) je 7 důležitých pedagogických dovedností, které jsou předpokladem úspěšné pedagogické činnosti učitele:

- 1) Plánování a příprava
- 2) Realizace výchovně-vzdělávacího procesu – potřebné k aktivnímu zapojení dětí
- 3) Řídící dovednosti – k organizaci hodiny
- 4) Klima třídy
- 5) Dovednosti k udržení kázně
- 6) Diagnostické dovednosti – kontrola a hodnocení výkonů dětí
- 7) Reflexní a sebehodnotící dovednosti

K definici o pedagogických dovednostech, která mě nejvíce jako studentku oboru pedagogika předškolního věku oslovuje, se vyjadřuje Mertin a Gillernová v publikaci Psychologie pro učitelky mateřské školy.

V zmíněné publikaci se o profesních dovednostech píše: „*K úspěšnému zvládnutí různých činností a vztahů využívají profesní dovednosti vztahující se k obsahu činnosti samé (výtvarné, hudební, tělesné nebo jinak obsahem rozlišné aktivity), k jejich metodickému zpracování (např. s ohledem na věk dětí) a také sociální, speciálně*

výchovné, a diagnostické dovednosti, které se vztahují především ke zvládnutí interakcí různé úrovně a charakteru a podílejí se na rozvíjení dětí a vztahů s dětmi, rodiči i ostatními učitelkami v mateřské škole.“ (Mertin, Gillernová, 2015, s. 28)

Obrázek 3: Schéma profesních dovedností učitelky mateřské školy (Mertin, Gillernová, 2009, s.29)

Soubor všech dovedností učitelky mateřské školy tvoří a vyjadřuje její profesní kompetenci. (Mertin, Gillernová)

3.5 Role učitele

Podle Syslové (2013, s. 20) je ze všech učitelů (základních, středních nebo vysokých škol) právě učitelka mateřské školy „vnímána spíše jako matka nebo chůva než profesionální učitel předškolního vzdělávání. Za nejdůležitější charakteristiku povolání učitelky mateřské školy se nejčastěji považuje láska a pozitivní vztah k dětem, přestože to není podmínkou k výkonu práce.“

I s tímto výrokem souhlasím. Přestože to není daný požadavek, podle mě je to jedna ze základních věcí (dovedností), které učitelka mateřské školy musí mít a bez které se neobejde.

„Učitel mateřské školy plní různé role, s nimiž by měl být ztotožněn, má-li být jeho práce smysluplná. Pojem role můžeme použít ve smyslu poslání, úloha nebo jako předpokládané způsoby chování a jednání.“ (Šmelová, 2006, s. 120)

Pedagogické role učitele mateřské školy podle Syslové (2017, s. 82–83, odvozené od modelu paní Vašutové) jsou:

1. Role socializační a kultivační (vzor chování, činnosti poradenské, organizační)
2. Role angažované osobnosti (zapojování do kulturního života)
3. Role diagnostická a evaluační (hodnocení a diagnostika dětí, jejich zájmů, vzdělávání, podmínek, výsledků)
4. Role projektanta (plánování vzdělávání, individuální přístup)
5. Role facilitátora (průvodce předškolním vzděláváním)
6. Role konzultanta (naslouchá dětem, komunikuje s odborníky, rodiči, kolegy a veřejností)
7. Role administrátora (vede povinnou dokumentaci – třídní knihu, matriku, ...)

Vedle pedagogického modelu rolí učitelky mateřské školy se i v jiných odborných publikacích píše o dalších klíčových rolích, které učitelka vykonává. Jsou to například: „*vychovatel, utěšitel, opatrovník, terapeut, vypravěč nebo i umělec, klaun, herec.*“ Takové role uvádí Havlík (2007).

Rolí, které učitelka mateřské školy vykonává, je nespočet. Role „oficiální“ (administrativní, diagnostická) má učitelka dané v náplni práce, ale bez role herece, komika, baviče, učitelky, vychovatelky, chůvy, mámy nebo doktora se rozhodně neobejde. Děti předškolního věku mají svět ještě zkreslený, a proto paní učitelka pomocí her, rolí, pohádek, divadla a spousty jiných aktivit a činností přibližuje reálný svět v mírném světle.

4 Popis profese učitelky MŠ

Učitelké povolání

V pedagogickém odborném slovníku se o učitelském povolání píše: „*Je to sociální pracovní role spojená s výkonem souboru činností, jejichž smyslem je působit na chování, přesvědčení a citění žáků a předávat jim znalosti, dovednosti a návyky vytvořené kulturou předchozích generací.*“ (Průcha J., Walterová, E., Mareš, J. 2009. s. 328)

Také zmiňuje 5 důležitých charakteristik tohoto povolání:

- 1) Znalost pedagogické teorie, bez které se učitel neobejde
- 2) Formální podmínkou je vysokoškolské studium (v ČR se zatím u profese/povolání nepožaduje vysokoškolské vzdělání)
- 3) Existence společenské potřeby vzdělávat a vychovávat
- 4) Existence asociace učitelů (pro rozvíjení a udržování pravidel profesního chování učitelů)
- 5) Existence profesní etiky (Průcha J., Walterová, E., a Mareš, J. 2009. s. 328).

Samozřejmě učitelké povolání není nic jednoduchého. Člověk k tomu musí mít určité vzdělání, předpoklady, kvalifikaci. Však by také tuto profesi neměl vykonávat jen tak někdo. Říká se, že většinou to lidé mají dané od narození, že je to spíš poslání být učitelem než „dobrovolný“ výběr povolání. Ten, kdo by chtěl vykonávat profesi učitele, by měl být trpělivý, hodný, spravedlivý, upřímný, spolehlivý, ale hlavně by měl mít rád děti. Není to práce jen psychická (uhlídat děti, vzdělávat je, rozvíjet je), ale také fyzická. Chodit s nimi na procházky, cvičit v tělocvičně a spoustu jiných pohybových aktivit má učitelka na denním pořádku. Proto i ona musí mít určitou fyzickou.

4.1 Zastoupení mužů a žen ve školství

Do 19. století byli ve školství zásadně muži. Od doby, kdy vyučovat mohou i ženy, se poměr postupně měnil. Od 20. století feminizaci školství zrychlil fakt, že kvalifikaci mohly získat i ženy a také samotná povaha učitelské práce v mateřské škole, která je pro ženy lákavější a přirozenější. (Vališová, Kasíková, s. 23) Proto v mateřských školách převládají ženy. Mají přirozenější tendence k vychovávání a péči o děti. Samozřejmě, že

i někteří muži pracují v mateřské škole jako učitelé, ale najdeme jich přece jen velmi málo. Avšak o to zajímavěji to v mateřské škole funguje a vypadá.

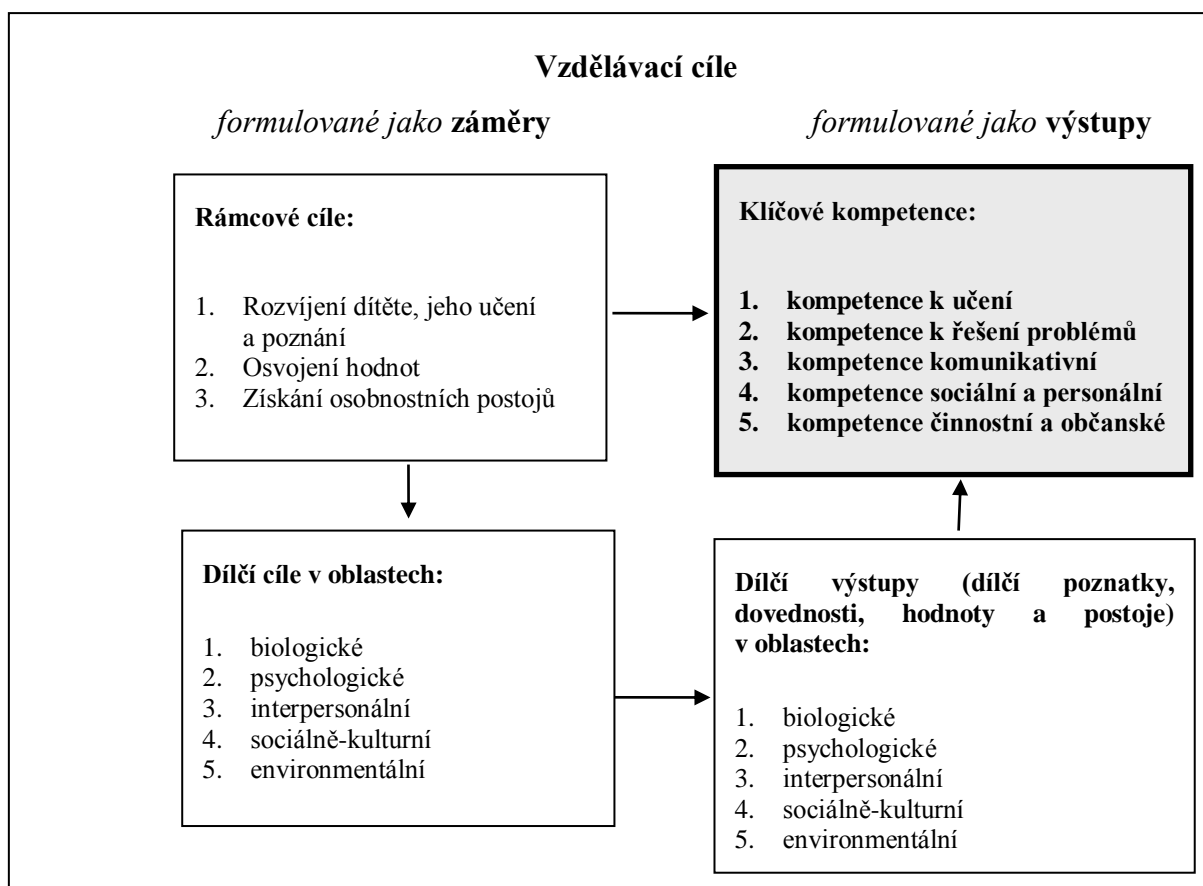
„Ve školství můžeme zaznamenat určitý jev v zastoupení mužů a žen. Čím vyšší vzdělávací stupeň, tím větší je podíl učitelů-mužů.“ (Helšusová, 2006, s. 20–21)

Z celkového počtu všech učitelů České republiky je procentuální podíl učitelů mateřských škol 14,1 % a z toho 0,01 % učitelů mužů. (Průcha, 2013, s. 180)

4.2 Pracovní náplň učitelky mateřské školy

Stručná a jasná verze definice popisu práce učitelky mateřské školy zní: *„Učitel v mateřské škole pečuje o děti předškolního věku, prováděním různě zaměřených činností rozvíjí jejich osobnost, schopnosti a zájmy. Snaží se o rozšíření celkového obzoru dětí, zlepšuje jejich vnímání, běžné sociální návyky a zajišťuje předškolní výchovu. Pracovními prostředky jsou knížky, psací a kreslicí potřeby, hračky, a hlavně mluvené slovo.“* (Encyklopedie profesí)

Pro vzdělávání předškolních dětí existuje systematický plán, kterým se učitelka mateřské školy řídí. Tento plán se nazývá rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). Zde je obecná tabulka shrnující veškeré cíle a vzdělávací oblasti:

Obrázek 4: Rámcové vzdělávací cíle

Protože mateřská škola je výchovně-vzdělávací instituce, dítě by se zde mělo rozvíjet ve všech oblastech života. Ty jsou zahrnuté do 5 vzdělávacích oblastí:

1. Dítě a jeho tělo = biologická oblast
2. Dítě a jeho psychika = psychická oblast
3. Dítě a ten druhý = interpersonální oblast
4. Dítě a společnost = sociálně-kulturní oblast
5. Dítě a svět = enviromentální oblast

V každé oblasti jsou popsány vzdělávací cíle (co by se dítě v této oblasti mělo naučit), vzdělávací nabídka (činnosti a způsoby, které učitel dítěti nabízí, pro získávání znalostí a dovedností), očekávané výstupy (činnosti, znalosti, dovednosti, které by dítě mělo na konci předškolního období umět, zvládnout) a rizika, která mohou znemožňovat práci s dítětem (zdravotní problémy, nevhodné pomůcky, materiály atd.).

4.2.1 Metody a formy práce

Protože učitelka mateřské školy pracuje s dětmi, které ještě neumí číst a psát, přizpůsobují se tomu i různé formy a metody, jak s dětmi pracovat a jak děti něco naučit.

Existuje mnoho dělení výukových metod. Vybrala jsem jednoznačné a přehledné dělení podle Maňáka, Švece, (2003).

1. Klasické výukové metody	2.3. Metody situační
1.1. Metody slovní	2.4. Metody inscenační
1.1.1. Vyprávění	2.5. Didaktické hry
1.1.2. Vysvětlování	3. Komplexní výukové metody
1.1.3. Přednáška	3.1. Frontální výuka
1.1.4. Práce s textem	3.2. Skupinová výuka
1.1.5. Rozhovor	3.3. Partnerská výuka
1.2. Metody názorně-demonstrační	3.4. Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků
1.2.1. Předvádění a pozorování	3.5. Kritické myšlení
1.2.2. Práce s obrazem	3.6. Brainstorming
1.2.3. Instruktaž	3.7. Projektová výuka
1.3. Metody dovednostně-praktické	3.8. Učení dramatem
1.3.1. Napodobování	3.9. Otevřené učení
1.3.2. Manipulování, laborování a experimentování	3.10. Učení v životních situacích
1.3.3. Vytváření dovedností	3.11. Televizní výuka
1.3.4. Produkční metody	3.12. Výuka podporovaná počítačem
2. Aktivizující metody	3.13. Sugestopedie a superlearning
2.1. Metody diskusní	3.14. Hypnopedie
2.2. Metody heuristické, řešení problémů	

Všechny druhy metod se ještě dále dělí na různé skupiny, avšak učitelka mateřské školy využívá jenom některé. Mezi nejdůležitější formy a metody práce s dětmi předškolního věku patří: vyprávění, napodobování, rozhovor, práce s obrázky, situační učení, didaktické hry.

4.3 Vytváření plánu práce podle zařazení v kategorii (jednotlivé náplně práce)

Každá učitelka má jiné zkušenosti, jinak dlouhou praxi v oboru a podobně. Pro každou náplň práce učitelky existuje platová třída, ve které je dané, co z důležitých věcí bude učitelka vykonávat (například tvorba třídního vzdělávacího plánu, plány individuální podpory pro děti a další). Akce pořádané pro děti a rodiče (besídky, koncerty, tvořivé dílny apod.) mají na starosti všechny učitelky, a všechny se jich účastní bez ohledu na to, v jaké platové třídě se nacházejí.

Cílovou skupinou dané platové tabulky jsou pedagogičtí pracovníci: především učitelé (mateřských, základních a středních škol), ale rovněž vychovatelé, metodici pro vzdělávání, lektoři-instruktoři, někteří akademičtí pracovníci, speciální pedagogové, pedagogové volného času a asistenti pedagoga. Vysoké školy mají obvykle svoje vlastní výměry.

Učitelka (+ ředitelka) mateřské školy se pohybuje v rozmezí 8. až 12. platové třídy. Učitelka prvního stupně základní školy se pohybuje v 10. až 13. platové třídě.

Náplň práce podle jednotlivých platových tříd

8. platová třída

Vzdělávací a výchovná činnost směřující k získávání vědomostí, dovedností a návyků dětí v mateřské škole podle vzdělávacího programu.

Učitelky-učitelé, kterým není zaměstnavatelem uložena tvorba vzdělávacího programu třídy mateřské školy. Zejména začínající učitelé, příp. učitelé bez odborné kvalifikace, kteří nemají dostatečné znalosti pro tvorbu vzdělávacího programu třídy.

9. platová třída

Tvorba vzdělávacího programu třídy mateřské školy. Aplikace vzdělávacích a výchovných metod včetně případné individuální práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Učitelky-učitelé, kteří tvoří vzdělávací programy třídy mateřské školy nebo vykonávají veškeré výchovné a vzdělávací činnosti s použitím dostupných metod při celkovém rozvíjení zájmů, znalostí a schopností dětí; uvádějící učitelé.

10. platová třída

Tvorba a koordinace školního vzdělávacího programu mateřské školy nebo tvorba vzdělávacích programů pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a individuálních vzdělávacích plánů.

Ředitelky-ředitelé, kteří tvoří a koordinují ŠVP nebo kteří tvoří vzdělávací programy pro speciální vzdělávání a individuální vzdělávací plány. Vyžaduje-li zaměstnavatel (ředitel MŠ) vykonávání výše uvedených činností po učitelce MŠ, zařadí ji do 10. platové třídy.

11. platová třída

Tvorba koncepce rozvoje školních vzdělávacích programů mateřských škol včetně jejich koordinace v regionu.

Učitel-metodik vytvářející koncepci vzdělávání MŠ v daném regionu nebo v zařízeních dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků akreditovaných MŠMT. Jde o činnosti přesahující rámec jedné MŠ a záleží na zřizovateli (popř. na zaměstnavateli), koho pověří vykonáváním těchto náročnějších činností.

12. platová třída

Tvorba koncepce rozvoje školních vzdělávacích programů mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich koordinace v rámci kraje.

Učitel – krajský metodik (nový příklad prací) vytvářející koncepci vzdělávání v MŠ pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (i v MŠ pro integrované děti) v daném kraji nebo v krajském zařízení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků akreditovaném MŠMT. Jde o činnosti krajského charakteru, proto bude záležet na KÚ, aby navrhl příslušnému zřizovateli, koho pověří vykonáváním těchto tvůrčích a koordinačních činností.

13. platová třída

Tvorba koncepce rozvoje oboru středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo oboru vzdělání ukončeného absolutoriem nebo rámcových vzdělávacích programů.

Metodologická činnost v oblasti pedagogiky a psychologie, k jejímuž výkonu je nezbytné získání specializace stanovené zvláštním právním předpisem.

Uvedenou třídu zřizovatel nebo zaměstnavatel přizná, požaduje-li vykonávání náročnějších činností, tj. „specializované metodologické činnosti v oblasti pedagogiky a psychologie“.

Tvorba a koordinace mezinárodních projektů zaměřených na vzdělávání a výchovu a projektů dalšího vzdělávání přesahujících rámec škol, tvorba a koordinace vzdělávacích programů vyšších odborných škol.

Platové třídy učitelek jsou důležité. Jednotlivá učitelka je tak seznámena, jak bude odměněna za práci, kterou vykonává. To opět souvisí s danou prestiží a sociální pozicí učitelky mateřské školy. Zde to byly tabulky, které určilo ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a řídí se tím všechny státní školské zařízení.

4.4 Platové ohodnocení

Tabulka 2: Platové tabulky učitelů

Stupeň	Platové třídy a tarify (Kč/měsíc hrubého) bez příplatků					
	8	9	10	11	12	13
1	19 850	24.810	25.020	25.470	26.020	26.650
2	20.420	25.030	25.250	25.910	26.570	27.460
3	20.960	25.320	25.640	26.250	27.630	28.610
4	21.920	25.850	26.430	27.230	28.790	30.710
5	22.900	26.650	27.270	28.380	30.580	33.070
6	24.520	28.010	28.780	29.950	33.140	35.800
7	25.220	28.650	29.400	30.760	33.930	36.700

V příložené tabulce jsou jenom třídy, které platí pro učitelku mateřské školy a učitelky 1. stupně základní školy. Celá platová tabulka se nachází v příloze.

Učitelka mateřské školy má daný tarifní plat podle náplně práce, kterou vykonává. Dané platové tabulky jsou vytvořeny ministerstvem školství a řídí se jím každé státní školské zařízení. V tabulce se objevují různé stupně a třídy. Stupně se dělí do 7 skupin, podle počtu let vykonané praxe v oboru. Třída určuje náplň činnosti, které bude učitelka mateřské školy vykonávat.

4.5 Denní režim

Ve většině mateřských škol působí v jedné třídě 2 učitelky. Ty se střídají po týdnu na ranní a odpolední směnu. Paní učitelka, která má ranní, přichází ráno na 6.30 hod a otevírá mateřskou školu (svoji třídu). Pro děti připravuje ranní hry, aktivity, úkoly a činnosti zaměřené na různé vzdělávací oblasti (dle RVP PV). Druhá paní učitelka přichází na 10. hodinu a společně jde s první paní učitelkou a dětmi na vycházku. Po vycházce se vrací na oběd a odpočinek. Společně jsou tedy ve třídě do 13. hodiny, kdy domů odchází první paní učitelka. Druhá paní učitelka s dětmi zůstává až do zavření školy, tzn. do 16.30. Obě paní učitelky splňují 6,5hodinovou přímou výchovnou práci s dětmi, kterou mají určenou zákoníkem práce. Zbylou 1,5 hodinu do 8hodinové práce mají danou jako nepřímou výchovnou práci (administrativa, příprava aktivit a činností pro děti, porady, schůzky, školení). Záleží na paní ředitelce, jestli musí být paní učitelky v rámci nepřímé výchovné práce přítomny v mateřské škole, nebo si práci mohou připravovat doma.

Příklad režimu dne mateřské školy Kampanova, Hradec Králové:

Režim dne

06:30 – 08:15	hry
08:15 – 08:25	ranní cvičení
08:25 – 08:50	hygiena, dopolední svačina
08:50 – 09:20	programově řízená výchovná práce
09:20 – 11:20	pobyt venku
11:20 – 12:15	převlékání, hygiena, oběd
12:15 – 14:15	odpočinek
14:15 – 16:30	TV chvilka, oblékání, odpolední svačina, hry a zájmové činnosti

Obrázek 5: Režim dne MŠ Kampanova

5 Aktuální výzkumy a srovnání

5.1 Srovnání s profesí učitele ZŠ

Prestiž učitelů 1. stupně základních škol je vyšší než učitelek mateřských škol. Donedávna ještě nebylo předškolní vzdělávání povinné, a tak rodiče své děti do mateřských škol dávat nemuseli. Ovšem už od vlády Marie Terezie je školní docházka povinná. Učitelé základních škol musí být kvalifikovaní a vzdělaní. Pro učitele základních škol (bereme v potaz učitele 1. stupně) připadají stejné podmínky a možnosti vzdělání jako pro učitelku mateřské školy. Avšak učitelka základní školy musí mít absolvované vysokoškolské vzdělání magisterského programu. Bez tohoto vzdělání na základní škole učit nemůže. Učitelé si během studia na vysoké škole (ve 3. ročníku) volí aprobace (předměty), které budou chtít na základní škole vyučovat. Učitelství pro 1. i 2. stupeň základní školy má magisterské vzdělání pětileté, bez mezníku bakalářského titulu. Učitelce mateřské školy prozatím stačí pedagogické vzdělání středoškolské. Vysokoškolské vzdělání musí mít až ředitelka mateřské školy.

5.1.1 Denní režim

Učitelé základních škol prvního stupně mají podle zákona v náplni práce 21 hodin týdně přímé výchovné práce. Zbýlých 19 hodin týdně mají vyhrazený na přípravy na výuku, třídní schůzky, porady a jiné nepřímé výchovné práce. I u učitelů základních škol určuje ředitelka, zda si nepřímou práci mohou udělat doma, nebo jestli musí celou pracovní dobu zůstat ve škole.

Příklad režimu dne je od paní učitelky 1. třídy ze ZŠ Všestary:

Středa

7.15 – 7.45	Konzultační hodiny
7.50 – 8.35	Český jazyk
8.45 – 9.30	Matematika
9.50 – 10.35	Prvouka
10.45 – 11.30	Hudební výchova
11.30 – 12.30	Dozor v jídelně

Mezi jednotlivými vyučovacími hodinami má paní učitelka dozor na chodbě.

5.1.2 Formy práce

Učitelka 1. stupně základní školy využívá podobné metody a formy práce jako učitelka mateřské školy (vyprávění a jiné), ale využívá i dalších metod, jako je práce s textem, skupinová práce, projekty a podobně. Na základní škole převažuje frontální styl výuky.

5.2 Srovnání profese učitele s cizími zeměmi

I ve většině cizích zemí je podobný vzdělávací systém jako v České republice. S učitelkami v mateřských školách je to některých zemí podobné, někde jiné. Pro porovnání studia, praxe a předmětů učitelek mateřských škol jsem vybrala Německo, jako naši sousední zemi, a dále Nizozemsko a Švédsko, kde je vzdělávání podobné.

5.2.1 Učitelky mateřských škol – Německo

Ve Spolkové republice Německo existují mateřské školy, tzv. Kindergarten. Lidé, kteří pracují v těchto školkách, nemají status učitele, ale jsou považováni za vychovatele. Pro toto povolání jsou připravováni na středních školách, kde studium trvá 3 roky, včetně jednoho roku praktické stáže. Po vystudování této školy mohou pracovat nejen v Kindergarten, ale také v ústavech pro postižené, v jeslích nebo internátech. (Váňová, 1997, s. 35)

5.2.2 Učitelky mateřských škol – Nizozemsko

Pedagogové pracující v centrech denní péče nebo v dětských skupinách musí mít minimálně vyšší odbornou školu, která se studuje až čtyři roky. Studenti studují sociální práci včetně péče o děti, lidi se zdravotním postižením a seniory. Péče o děti je potom specializace v tomto oboru, díky které se student stává pedagogickým pracovníkem. Učitelé v předškolní péči jsou většinou vzděláni na stejné úrovni a ve stejných institucích jako učitelé základních škol. (Radilová, Chmelová, 2015, s. 19)

5.2.3 Učitelky mateřských škol – Švédsko

Předškolní pedagog ve Švédsku musí mít vysokoškolské vzdělání, jinak se jedná o tzv. asistentky a pomocnice. Tito pracovníci, kteří pedagogům pomáhají, musí mít středoškolské vzdělání. Učitelé předškolních zařízení studují na vysokoškolských

kurzech, které mají různou délku trvání, podle uchazečovy předchozí kvalifikace a praxe. Mezi předměty, které se uchazeči učí, nepatří jen pedagogika a psychologie, ale i sociální věci a životní prostředí.

Pro práci ve školkách s jinými pedagogickými přístupy (např. Montessori) je třeba mít ještě roční kurz, který se studuje na vysoké škole a učitelky si jej samy hradí.

I ve Švédsku mají mateřské školy vzdělávací plány pro děti, podle kterých se řídí. Jednou z mnoha zajímavostí je například i to, že město má síť náhradních učitelů, kam může ředitelka v případě nemoci pedagoga ráno zavolat a požádat o náhradního pedagoga, který ještě v daný den dorazí. Na většině mateřských škol je funkční týmová odborná pedagogická spolupráce. (Radilová, Chmelová, 2015, s. 22–23)

Vzdělávání učitelů v cizích zemích slouží k porovnání s našimi podmínkami. Ukazuje, kde se vzdělávání učitelů liší a kde se shoduje. Myslím si, že srovnání je více než vhodné.

6 Metodologie výzkumu

6.1 Výzkumné cíle

Základní otázky výzkumu jsou tyto:

"Jaká je role učitele/ky podle společnosti?"

"Jaký je společenský status (prestiž) pracovní pozice učitele/ky?"

"Jaký postoj zaujímá současná společnost k pracovní pozici učitele/ky?"

„Jaký je rozdíl mezi pozicí učitele/ky dříve a nyní?“

Hypotézy

- Ženy jsou nakloněnější k profesi učitelek (dle publikace Průcha)
- v ČR mají učitelé nižší status než v Anglii
- Učitelky v mateřské škole učí děti si „jen“ hrát
- Pro povolání učitelka mateřské školy jen SŠ nestačí (dle výše zmiňovaných zemí)

Cílem výzkumu je zjistit, jakou prestiž mají učitelky mateřské školy v dnešní době oproti době do 19. století, a jak vysoko v žebříčku povolání se nachází místo učitelky.

6.2 Výzkumný design

Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem explodovat je, popisovat je. (Hendl, 2008, s. 44)

6.2.1 Kvantitativní výzkum

Výhody kvantitativního výzkumu:

- Testování a validizace teorií
- Lze zobecnit na populaci
- Relativně rychlý a přímočarý sběr dat
- Poskytuje přesná, numerická data
- Relativně rychlá analýza dat (využití počítačů)
- Výsledky jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi
- Je užitečný při zkoumání velkých skupin (Hendl, 2008, s. 45)

6.3 Metoda výzkumu

Pro sběr dat byla použita metoda dotazníku. Tu považujeme z hlediska širokého spektra respondentů, které bylo pro velké množství dat potřebné, za adekvátní a vhodně zvolenou.

Dotazník

Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Kladené otázky se mohou vztahovat k jevům vnějším (např. názory učitelů), nebo jevům vnitřním (např. postoje, motivy, citové stavy). Samotný dotazník je koncipovaný z připravených otázek a dotazovaná osoba, tzv. respondent, odpovídá písemně. Stejný význam dotazníku má i slovo *anketa*. (Chráska, 2007, s. 30).

Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Je především určen pro hromadné získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Při malé investici času jeho pomocí získáme velké množství informací. (Gavora, 2000, s. 99)

Struktura dotazníku se obvykle skládá ze tří částí. V první části se obvykle dotazující představí, sdělí, o čem dotazník je a co je jeho cílem. Součástí druhé části jsou všechny otázky a položky dotazníku. V poslední, třetí, části je poděkování respondentovi za čas věnovaný vyplnění dotazníku. (Gavora, 2000, s. 100)

Dotazník může obsahovat 3 typy otázek – otevřenou, uzavřenou nebo polouzavřenou.

Otevřené otázky (nestrukturované) nabízejí respondentovi volnou a obsáhlou odpověď. Jsou to otázky typu „Co si myslíte o..., Jaký máte názor na toto téma?“ (Chráska, 2007, s. 31)

Uzavřené (strukturované) otázky nabízí respondentovi výběr z daných odpovědí. Uzavřená otázka může znít „Máte rád/a děti?“ (ano – ne – neumím se vyjádřit). Respondent by si měl vybrat jednu z nabízených možností a nějakým způsobem označit – zaškrtnout, podtrhnout, zakroužkovat. (Gavora, 2000, s. 102)

Polouzavřené otázky nejprve nabízí výběr z různých odpovědí a následně žádají objasnění. Jsou to otázky typu „Máte rád/a děti?“ (ano – ne). „Pokud ano, proč?“

V dotazníku se nemusí objevovat jenom otázky (většinou tázací), ale také otázky oznamovací, které označujeme jako položky, dále může dotazník obsahovat položky

tzv. Likertovy škály nebo otázky polytomické, které umožňují více odpovědí najednou (například „Vyberte 3 vlastnosti z možných 7, které Vás vystihují.“). Příkladem položky škálovací je: „Uveďte, do jaké míry máte rádi svoji babičku“ (1 – nejméně rád, 5 – nejvíce rád). Respondent poté napíše číslo odpovídající jeho míře. (Gavora, s. 102)

Dotazník bude použit pro sběr dat a zjištění názorů lidí ze široké veřejnosti.

6.3.1 Proces konstrukce vlastního dotazníku

Pro vytvoření kvalitního dotazníku bylo využito současného stavu poznání diplomové práce. Bylo dáno dohromady několik témat a podtémat, ze kterých vzniklo celkem 7 oblastí. Na ně byly dále vymyšleny otázky pro respondenty. Sesumírovalo se několik témat a podtémat, které se daly dohromady, a vzniklo celkem 7 oblastí, na které se vymýšlely otázky pro respondenty. Jednotlivé oblasti jsou:

- Obecné položky – sociodemografické údaje o výzkumném souboru (určující věk, pohlaví, vzdělání, povolání respondenta, druh média pro získání dat)
- Prestiž, pozice, povolání
- Role učitelky
- Osobnost učitelky, styly výchovy
- Náplň práce, vzdělávání dětí
- Platové ohodnocení, podmínky práce
- Vzdělání učitelů

První oblast

Protože dotazník byl určen široké veřejnosti, bylo potřeba zjistit o respondentech určité informace. Byly zvoleny obecné položky, které určovaly věk, pohlaví, vzdělání, povolání respondenta a druh média. Tyto informace jsou sice konkrétní, avšak anonymní a není zjistitelné, který respondent vyplňoval jaký dotazník. Pro získání dat to byly položky 1–4 a 31.

Druhá oblast

Protože tématem diplomové práce je sociální pozice učitelek mateřských škol, do dotazníku byly dány otázky týkající se nejenom učitelek jako povolání či profese. Bylo potřeba zjistit, jak respondenti vidí, jakou má učitelka pozici, jakou má nyní prestiž (zda si myslí, že je toto povolání atraktivní) a jakou prestiž měl učitel dříve. Pro tuto otázku

byly vytvořeny 2 tabulky. První s mírou atraktivity a druhá s mírou vážnosti povolání. Obě tabulky obsahovaly několik dalších povolání (např. lékař, politik, hasič) pro porovnání s povoláním učitele/učitelky mateřské školy. Poslední kolonka tabulky bylo volné místo, aby respondent mohl dopsat, jaké je jeho povolání. Této oblasti se týkaly položky 5–9.

Třetí oblast

Druhá oblast položek se věnovala roli učitelky. Zajímalo nás, jakou nejdůležitější roli má učitel/učitelka mateřské školy, zda je pro respondenty důležité, kdo vykonává tuto profesi, zda muž či žena a jestli učitelé mají dostatečné vzdělání pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Položky týkající se této oblasti byly 10–12.

Čtvrtá oblast

Učitelka mateřské školy by měla mít určité vlastnosti, schopnosti, dovednosti jako základní předpoklad pro výkon této funkce. Proto byly do dotazníku dány položky, které zjišťovaly, jaké vlastnosti by to měly být, jakým stylem výchovy by měla děti vzdělávat a vychovávat. S touto oblastí korespondovaly položky 13–15.

Pátá oblast

Další položky, které dotazník obsahoval, zasahovaly do témat náplně práce (jaké činnosti podle respondentů učitelka v mateřské škole denně vykonává) a vzdělávání dětí, tato oblast byla nejrozsáhlejší a měla položky 16–24.

Šestá oblast

S každou profesí či povoláním souvisí i platové ohodnocení a podmínky k výkonu práce. Ty se ovšem liší podle druhu povolání. A proto jsou v této oblasti pokládány otázky nejen jaký plat a jaké podmínky učitelky v mateřské škole mají, ale také jaký plat a podmínky by doporučovali či navrhovali respondenti. Týká se to položek 25–28.

Sedmá oblast

Poslední oblast, která zahrnovala položky 29–30 se zabírala tématem vzdělání a kvalifikací učitelů a jejich praxe.

Aby byl dotazník opravdu kvalitní a zabýval se opravdu daným tématem, nejdříve byly zapsány veškeré otázky, které byly vymyšleny. V každé oblasti bylo vymyšleno minimálně 5 otázek, i když každá oblast byla jinak obsáhlá. Proto některé měly otázek více, některé méně. Celkem takto vzniklo 57 otázek. A protože některé otázky přímo nesouvisely s tématem diplomové práce, postupně se vyškrtávaly a v konečném dotazníku jich zůstalo 31 (včetně otázek obecných a poslední volné otázky pro náměty respondentů). Dotazník obsahoval uzavřené, otevřené i polouzavřené otázky, položky škálovací a zaškrťovací.

Tento dotazník byl nakonec několikrát zkontrolován, aby byl gramaticky správně. Také byly upraveny všechny otázky tak, aby byly pro všechny respondenty srozumitelné a pochopitelné. K dispozici byly verze papírová a internetová. Ta byla vytvořena pomocí webové služby Dokumenty Google. Dotazník byl vytvořen a publikován na Internetu zdarma. Obě verze dotazníku byly totožné. (Dotazník, který byl rozdán v papírové podobě, je dán v příloze.)

7 Realizace výzkumu

7.1 Procedura (sběr dat)

Pro sběr dat byla určena široká veřejnost. Výběr míst a respondentů nebyl ničím omezen (ani pohlavím, místem bydliště, věkem). Přesněji řečeno bylo potřeba obecnějšího a širšího okruhu společnosti.

Papírová podoba byla distribuována do stavební firmy VCES, do jedné pobočky banky ČSOB, do jedné z prodejen obchodní společnosti Lidl., do centra volného času Domu dětí a mládeže Hradec Králové a do zahrádkářské kolonie Orličan. V papírové podobě bylo rozdáno celkem 40 dotazníků.

Online verze dotazníku byla sdílena na sociální síti Facebook, kde byla šířena dále. 12 respondentům byl odkaz na dotazník poslán emailem. Mezi ně patřily i účastnice tanečního pohybu zumba, pracovníci rychlého občerstvení McDonald's a další.

7.2 Výzkumný vzorek

Ze 40 rozdaných papírových dotazníků se jich vrátilo 29, takže v papírové podobě byla návratnost 72,5 %. V internetové verzi dotazníku, která byla zdarma, nebylo možné zjistit, kolik respondentů dotazník jen otevřelo a nevyplnilo nebo kolik jich dotazník nedokončilo. Vyplněných celých dotazníků však bylo 50. Celkem pro výzkum bylo použito 79 dotazníků, ze kterých se sbíraly informace.

7.3 Výsledky

Veškerá získaná data byla sloučena. Data z internetového dotazníku byla přenesena do excelové tabulky. K tomu byla přidána i data z papírové podoby, která byla ručně přepsána. Jednotlivé papírové dotazníky byly tužkou očíslovány, v internetové verzi měly časový údaj, kdy byl dotazník vyplněn. V Excelu se pak každému respondentovi přidělil kód a operovalo se se všemi daty dohromady bez rozdílů stylu vyplnění. Položky 6, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 24 z dotazníku měly formu otevřené odpovědi. Aby se z dat získaly použitelné výsledky, pro odpovědi jednotlivých otevřených položek se vytvořily určité skupiny, které korespondovaly s určitou odpovědí respondenta. Například u položky, jaké 3 vlastnosti by měla učitelka mateřské školy rozhodně mít, bylo obrovské množství možností odpovědí, tedy vlastností. Proto bylo

vytvořeno 7 skupin vlastností, do kterých byly jednotlivé uvedené vlastnosti přiřazeny (podrobnosti v celém dotazníku v příloze). Všechny položky dotazníku se kódovaly pomocí čísel. Miroslav Foret (2003, s. 64) uvádí: „*Kódováním rozumíme přiřazení určitého (nejčastěji číselného) indexu každé otázky a každé alternativě (hodnotě) odpovědi, do které jsme otázku kategorizovali.*“ Počet čísel se lišil podle počtu možných odpovědí. V každé položce mělo číslo 1 jiný význam (1 = muž, 1 = určitě ano, 1 = nemusí se vzdělávat, ...). Protože některé odpovědi od respondentů byly nezodpovězené, bylo pro takovou možnost přiděleno číslo 999, aby program operoval i s variantou chybné odpovědi. Za chybnou odpověď se považovala i položka, která nebyla vyplněná.

Pro spočítání všech získaných dat byla použita statistická metoda pro analýzu ordinálních dat, konkrétně U-test Manna a Whitneye. K těmto výpočtům byl využit program IBM SSP, který ochotně poskytla doc. Havigerová.

U každé položky dotazníku byly porovnány mezipohlavní rozdíly. Některé položky dotazníku byly porovnány jednotlivě z důvodu své zajímavosti nebo různorodosti, kdy nekorespondovaly s jinou položkou a výsledek by byl nejednoznačný, případně nesmyslný. Jiné byly porovnány společně s jinou tematicky blízkou položkou nebo v rámci své oblasti.

U položek 13, 14, 24, 29 bylo možné zvolit více odpovědí. Ty jsou jednotlivě uváděny v procentech a rozděleny na tabulky s odpověďmi mužů a žen. Avšak tabulky neobsahují kolonku souhrnná procenta, jen procenta v jednotlivých odpovědích.

1) Obecné položky 1–4, 31

Zde jsou přiloženy tabulky, které sociodemografické položky vyhodnotily po 2 kategoriích. Už zde byly položky rozděleny podle pohlaví. Přiložena je i tabulka, která ukazuje druh média, kterým byl dotazník od respondenta získán.

Tabulka 3: věk a pohlaví respondentů

		Pohlaví		Celkem
		muž	žena	
Věk	20–30	18	29	47
	31–45	5	11	16
	46–65	5	10	15
	>66	0	1	1
Celkem		28	51	79

Tabulka 4: vzdělání a pohlaví respondentů

		Pohlaví		Celkem
		muž	žena	
Vzdělání	ZŠ	2	1	3
	SOU	1	0	1
	SOŠ	9	21	30
	GYM	5	8	13
	VOŠ	1	1	2
	VŠ	10	20	30
Celkem		28	51	79

tabulka 5: obor a pohlaví respondentů

		Pohlaví		Celkem
		muž	žena	
Obor	technické	14	7	21
	ekonomické	7	19	26
	humanitní	6	19	25
	zdravotnické	1	16	7
Celkem		28	51	79

tabulka 6: Druh média a pohlaví respondentů

		Muž	Žena	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	Internetová verze	19	31	63,3	63,3
	Papírová verze	9	20	36,7	36,7
	Celkem	28	51	100,0	100,0

2) Prestiž, výběr povolání, atraktivitu posuzovaly položky 5–9

POLOŽKA 5

Prokazatelný rozdíl mezi mužem a ženou se objevil hned v první položce. Ženy uvedly, že přínos učitelky mateřské školy pro společnost, je na dané škále 1–5 v průměru 4,6. Muži byli v porovnání trochu skeptičtější. Jejich průměr odpovědí činil 3,9.

tabulka 7: muži

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_5	28	2	5	3,93	,900

tabulka 8: ženy

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_5	51	1	5	4,57	,806

POLOŽKA 6

Rozdíl mezi ženami a muži v seznamu možných důvodů k volbě povolání učitelky mateřské školy nebyl vůbec žádný. Muži i ženy se shodli a uvedli, že nejčastější důvod je práce s dětmi a společenské uznání.

POLOŽKA 7

Nebyl prokázán ani rozdíl v hodnocení prestiže učitele v dřívější době. Dotazovaní respondenti, z daných nejvyšších možných škál, přisuzovali prestiži učitele v dřívějších dobách hodnotu 8 z 10. Zjevně prestiž s postupem času klesá, v dnešní době přisuzují lidé učitelům nižší prestiž. Souvisí to se změnou společnosti. V dnešní době už nejsou ve školách jen muži. Spíše naopak, ve školách převažují ženy.

tabulka 9: muži

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_7	28	4	10	8,18	1,722

tabulka 10: ženy

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_7	51	2	10	8,10	2,128

POLOŽKA 8 + 9

Zde byly posuzovány mezipohlavní rozdíly, tyto rozdíly byly testovány metrikou Mann-Whitney U. (Jedná se o test na porovnání dvou nezávislých souborů.) Statisticky průkazné rozdíly vyšly u položky: Položka 8.3 (Atraktivita profese učitelky mateřské školy), ($U=1017,5$, $p=0,002$). Dále rozdíly vyšly u položek: Položka 9.3 (Vážnost, významnost profese učitelky mateřské školy), ($U=910$, $p=0,041$) a 9.4 (Vážnost, významnost profese učitelky základní školy), ($U=876$, $p=0,045$). U všech třech položek vyšlo, že ženám připadají povolání učitelky mateřské nebo základní školy atraktivnější a významnější než mužům. Tabulky pro porovnání jednotlivých možností odpovědí položky 8 a 9 jsou v příloze.

3) Role učitelky mateřské školy vyhodnocena z položek 10–12

POLOŽKA 10

K otázce, jakou nejvýznamnější roli má učitelka mateřské školy, patří následující tabulka, která ukazuje zásadní rozdíly názorů mužů a žen na tuto otázku v jednotlivých možnostech odpovědí. Zatímco muži vidí v učitelce mateřské školy převážně vychovatelku, ženy naopak zase učitelku. Zdravotní sestřičku, která byla dána jako pátá možnost role učitelky, žádný z respondentů nezvolil, a proto není ani zapsaná v tabulce s výsledky.

Tabulka 11: muži i ženy

			POL_10				Celkem
			vychovatelka	učitelka	chůva	náhradní maminka	
Pohlaví	muž	počet	16	6	5	1	28
		očekávaný počet	12,8	11,3	2,5	1,4	28,0
		% v rámci pohlaví	57,1	21,4	17,9	3,6	100,0
	žena	počet	20	26	2	3	51
		očekávaný počet	23,2	20,7	4,5	2,6	51,0
		% v rámci pohlaví	39,2	51,0	3,9	5,9	100,0
Celkem	počet	36	32	7	4	79	
	očekávaný počet	36,0	32,0	7,0	4,0	79,0	
	% v rámci pohlaví	45,6	40,5	8,9	5,1	100,0	

POLOŽKA 11

U položky 11 byl opět prokázán rozdíl mezi názory žen a mužů v pohledu, kdo vykonává funkci (povolání/profesi) učitele/učitelky mateřské školy. Pro ženy není důležité, zda tuto funkci vykonává žena nebo muž, ale pro muže to rozhodující je. Dále ale v tomto dotazníku nebylo zjišťováno, jaké pohlaví má tedy tuto funkci zajišťovat. (Celá tabulka v příloze.)

POLOŽKA 12

V otázce, zda vzdělání učitelky mateřské školy stačí i na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, se ženy i muži naprosto shodovali. Avšak odpověď nebyla tak jednoznačná, protože průměr odpovědí byl 2,8. Což není jednoznačná odpověď. Nejčastější byla odpověď spíše ne, takže respondenti se spíše přiklánějí k této odpovědi.

tabulka 12: muži

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_12	28	1	4	2,79	,787

tabulka 13: ženy

	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_12	51	1	4	2,78	,730

4) Položky 13–15, 19 posuzovaly osobnost učitelky

POLOŽKA 13

Největší rozdíly v odpovědích mezi muži a ženami byly u položky, kde se řešila otázka, co se lidem vybaví, když se řekne učitelka mateřské školy. Přestože muži tvořili menší část všech respondentů (celkem 35 %), ukázalo se, že jen muži si pod pojmem učitelka mateřské školy představí osobu v negativním slova smyslu (např. zlá, stará a netolerantní.) Žádná žena (respondentka) neuvedla učitelku mateřské školy jako negativní osobu. (Tabulky k porovnání v příloze.)

POLOŽKA 14

V celkovém souhrnu nejpočetnějších odpovědí, které byly uvedeny (muži i ženami), jsou označovány za nejdůležitější vlastnosti jako první volní (např. motivace, chtít pracovat s dětmi), na druhém místě citové (např. láska k dětem, empatie) a na třetím místě se objevily schopnosti a dovednosti (hrát na nástroj, malovat, kreslit, sebeovládání.) Jednotlivé vlastnosti se shlukovaly do 3 oblastí. Rozdíl mezi muži a ženami ve výběru vlastností nebyl nijak zásadní. Ženy volily především citové a volní vlastnosti, muži k nim ještě přidali schopnosti a dovednosti.

tabulka 14: muži

POL _ 14 Konečné shluky - muži			
	Shluky		
	1 (12)	2 (6)	3(10)
Schopnosti a dovednosti	0	0	1
Citové vlastnosti	1	1	0
Volní vlastnosti	1	0	1
Temperamentové vlastnosti	0	0	0
Motivační vlastnosti	0	1	0
Mravní vlastnosti	0	0	0

Tabulka 15: ženy

Konečné shluky - ženy			
	Shluky		
	1 (39)	2 (9)	3 (3)
Schopnosti a dovednosti	0	0	1
Citové vlastnosti	1	0	0
Volní vlastnosti	1	0	1
Temperamentové vlastnosti	0	1	0
Motivační vlastnosti	0	0	0
Mravní vlastnosti	0	0	0

POLOŽKA 15

Vlastní zkušenost s učitelkou mateřské školy řešila položka 15. Bylo zjištěno, že u mužů i žen byla zkušenost pozitivní. U mužů necelých 50 %, u žen však už 65 %. S ohledem na věk je pochopitelné, že někteří respondenti si učitelku z mateřské školy nepamatovali, a respondenti, kteří do školky nechodili, nemohli posuzovat. Bohužel někteří dotazovaní měli i negativní zkušenosti. Pár respondentů uvedlo i možnost, že v mateřské škole mělo učitelek více. (Celá tabulka v příloze)

POLOŽKA 19

U položky 13 se řešilo, co se respondentům vybaví, když se řekne učitelka mateřské školy, a v položce 19 se zjišťovalo, co pro ně tato osoba znamená. Opět se ukázal rozdíl mezi odpověďmi mužů a žen. Pro ženy znamená učitelka mateřské školy důvěryhodnou osobu, které mohou svěřovat (a svěřují) své děti a berou ji jako partnera ve výchově dětí, muži v učitelce vidí hlavně povolání a vykonávání dané profese.

Tabulka 16: muži

POL_19					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Počet	osoba, povolání	11	39,3	52,4	52,4
	lidská bytost	6	21,4	28,6	81,0
	činnosti spojené s MŠ	4	14,3	19,0	100,0
	celkem	21	75,0	100,0	
Chybějící odpovědi		7	25,0		
Celkem		28	100,0		

Tabulka 17: ženy

POL_19					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Počet	osoba, povolání	5	9,8	12,2	12,2
	lidská bytost	25	49,0	61,0	73,2
	činnosti spojené s MŠ	11	21,6	26,8	100,0
	celkem	41	80,4	100,0	
Chybějící odpovědi		10	19,6		
Celkem		51	100,0		

5) Položky 16, 18, 20-24 vyhodnotily výsledky týkající se náplně práce učitelky a vzdělávání dětí

POLOŽKA 16 + 21

V položkách, kde bylo zjišťováno, co by učitelka mateřské školy měla umět, a jaká je její pracovní náplň, se objevily rozdíly. Zatímco ženy, když uvedly, že by učitelka měla umět pracovat s dětmi, v následné otázce týkající se náplně práce uvedly, že náplní práce učitelky je výchova, vzdělávání a hrové činnosti pro děti. Muži si však tyto dvě položky nejspíš nespojovali. Stejně jako ženy sice uvedli, že by měla umět pracovat s dětmi, jako náplň práce ale nejvíce označovali hrové činnosti a hlídání dětí a dozor nad nimi. (Celé tabulky jsou dány v příloze.)

POLOŽKA 18

Zajímavé odpovědi se týkaly otázky, zda by a jak často měla učitelka mateřské školy absolvovat psychologické testy. Zde se opět prokázaly rozdíly. Že učitelka mateřské školy nemusí absolvovat testy vůbec, uvedlo 12 % žen a jen jediný muž (3,3 %). 50 % mužů si však myslí, že by učitelka měla absolvovat testy každých 5 let. Názory žen byly vůči testům více nejednotné a rovnoměrněji rozložené. Nejvíce odpovědí (25 %) bylo u testování jednou za rok a jednou za 3 roky. Muži převážně volili mezi 5 roky a jednou ročně. (Celé tabulky v příloze.) Dále bylo zjišťováno, co by mohlo být důvodem k výběru těchto různých možností. Věk, který byl s těmito výsledky spojován jako možný rozhodující činitel, však nebyl potvrzen.

POLOŽKA 20

Na otázku, do jaké míry by se respondenti řídili radami učitelky mateřské školy, které by jim poskytovala ohledně jejich dítěte, se ženy i muži shodovali. V tabulce se u této položky nečekaně objevilo mnoho chybných (nevyplněných) odpovědí. Přesto se výsledky ze získaných odpovědí obou pohlaví shodovaly. Přes 80 % všech respondentů (mužů i žen) bere rady od učitelky jako doporučení, ale neřídí se jimi striktně.

tabulka 18: muži

POL_20					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	1	1	3,6	5,3	5,3
	2	16	57,1	84,2	89,5
	3	2	7,1	10,5	100,0
	Celkem	19	67,9	100,0	
Chybějící odpověď		9	32,1		
Celkem		28	100,0		

tabulka 19: ženy

POL_20					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	1	5	9,8	12,5	12,5
	2	33	64,7	82,5	95
	3	2	3,9	5,0	100,0
	Celkem	40	78,4	100,0	
Chybějící odpověď		11	21,6		
Celkem		51	100,0		

POLOŽKA 22

U této položky se zjišťovala náročnost povolání učitelky mateřské školy. Podle očekávání se mužům toto povolání zdálo jednodušší než ženám, které mají k tomuto povolání realističtější postoj. Rozdíl mezi průměrným číslem byl však zásadní. Zatímco ženy považují tuto profesi za náročnější a průměrné číslo bylo 7,8, muži toto povolání shledávají snadnější a jejich průměrné číslo náročnosti bylo 3,7 na dané škále v rozpětí 0–10. Dále však nebylo zjišťováno, jaké povolání je nejnáročnější.

POLOŽKA 23

Zde se zjišťovalo, zda je předškolní vzdělávání důležité. Ukázalo se, že v této oblasti jsou muži i ženy zajedno. Přes 60 % mužů a přes 70 % žen si myslí, že je předškolní vzdělávání rozhodně důležité a označili odpověď určitě ano. Někteří respondenti (muži i ženy) byli v rozhodování mírnější a přikláněli se k možnosti spíše ano. Co je ale překvapivé, objevily se i odpovědi, že předškolní vzdělávání důležité spíše není. Přestože těchto odpovědí bylo málo, zdá se mi tento fakt překvapující. Hlavně proto, když je od roku 2017 předškolní vzdělávání povinné pro děti před zahájením povinné školní docházky.

tabulka 20: muži

POL_23					
		Četno st	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	určitě ano	19	67,9	67,9	67,9
	spíše ano	8	28,6	28,6	96,4
	spíše ne	1	3,6	3,6	100,0
	celkem	28	100,0	100,0	

tabulka 21: ženy

POL_23					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	určitě ano	37	72,5	72,5	72,5
	spíše ano	12	23,5	23,5	96,1
	spíše ne	2	3,9	3,9	100,0
	celkem	51	100,0	100,0	

POLOŽKA 24

I tato položka ukázala zajímavé odpovědi. Bylo zde zjišťováno, co by se děti v mateřské škole měly naučit, tedy spíše co by je učitelka mateřské školy měla naučit. Na výběr byly 4 různé skupiny schopností a dovedností. Respondenti mohli označit ale jen 3. Za nejdůležitější, co by se děti měly v mateřské škole naučit, považují muži i ženy jednoznačně společenské vlastnosti. U této položky byla největší shodnost mužských respondentů v názoru na jednu oblast z celého dotazníku. To dosvědčuje získaných skoro 86 % odpovědí u mužů a 78 % u žen. Stejný názor a stejné procentuální zastoupení (51 %) mají praktické dovednosti, které jsou v pořadí hned za společenskými vlastnostmi. Teoretické znalosti a pohybové dovednosti staví muži na stejnou úroveň. Ženy se v tomto ohledu názorově liší. Pohybové dovednosti jsou sice pro ně nejméně prioritní, že by se ale děti měly ve škole naučit i teoretické znalosti si myslí skoro 40 %.

Tabulka 22: muži

POL_24				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Praktické dovednosti	15	53,6	53,6
	Společenské vlastnosti	24	85,8	85,8
	Teoretické znalosti	8	28,6	28,6
	Pohybové dovednosti	7	25,0	25,0
Chybějící odpovědi		1	3,5	3,5

Tabulka 23: ženy

POL_24				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Praktické dovednosti	26	51,0	51,0
	Společenské vlastnosti	40	78,4	78,4
	Teoretické znalosti	19	37,2	37,2
	Pohybové dovednosti	8	15,7	15,7
Chybějící odpovědi		4	3,6	3,6

6) Platy a podmínky určovaly položky 25–28

POLOŽKA 25+26, 27+28

Muži i ženy odhadují platy učitelek mateřských škol cca na 16 000 Kč. Obě pohlaví jsou vůči učitelkám přející a doporučovala plat okolo 23 000 Kč. Muži si myslí, že učitelky mají plat malý, a navrhovali by vyšší. Ten ale od prestiže ani atraktivity nejspíše neodvozují, protože ve výsledcích prestiže se ukázalo, že muži nám přidělují prestiž nižší. I ženy by přidělily učitelkám vyšší plat. Ten však ony nejspíše odvozují podle počtu dětí ve třídě přímou úměrností – čím více dětí ve třídě, tím vyšší plat by nám přidělily.

7) Vzdělání učitelky zodpověděly položky 17, 29–30

POLOŽKA 17 + 30

V položkách, které srovnávaly, jaké musí mít učitelka mateřské školy v současné době vzdělání a jak často by se měla dále vzdělávat, se muži i ženy shodovali. Podle nich je momentálně legislativně dostačující středoškolské pedagogické vzdělání a myslí si, že i toto vzdělání je dostačující. Pravidelnost dalšího vzdělávání učitelky by nechali na jejím rozhodnutí.

POLOŽKA 29

Položka 29, která se také týkala vzdělání učitelek, zjišťovala, jaké vzdělání je podle respondentů dostačující. Na výběr bylo 6 možností, některé z nich byly kombinace střední a vysoké školy. Respondenti mohli označit více odpovědí, např. že dostačující vzdělání je gymnázium + vysoká škola pedagogická, ale i střední škola pedagogická a vyšší odborná škola pedagogická.

Zajímavosti a komentáře z dotazníku

V dotazníku byl dán prostor pro náměty a komentáře, kde se respondent mohl rozepsat. Díky této možnosti se sešlo několik zajímavých a někdy i vtipných poznámek. Některé se týkaly přímo konkrétní otázky, jiné zase celého tématu. Jedna z nejúsměvnějších poznámek se týkala otázky, zda by měla učitelka absolvovat psychologické testy. Na výběr bylo 5 různých možností. Jeden respondent si dopsal další možnost, která zněla „Než ji začne tiktat v oku“. Poznámka mě pobavila a musím uznat, že na ní něco bude. Je fakt, že když je učitelka i po 30 letech praxe stále v pohodě, práce ji baví, děti ji mají rády a rodiče jsou spokojení, proč ji každý rok posílat na psychologické testy. Další zajímavá odpověď byla na otázku, jaké vlastnosti by měla učitelka mít: „nekuřák“. Chápu, že některým rodičům i dětem může tento zvyk některých učitelek vadit. Na druhou stranu není to vlastnost, která by ovlivňovala práci učitelky a její vztah k dětem. Většinou jde o zlozvyk, který zakrývá některé charakteristické rysy dané osobnosti. Někteří respondenti do připomínek psali poznámky, že přejí hodně štěstí k mému úspěšnému dokončení studia, ke kterému by tato diplomová práce měla pomoci. Objevily se i poznámky o pěkném tématu diplomové práce, chvála tohoto povolání, avšak i komentáře, že bez lásky k dětem

Zajímavé jsou i výsledky týkající se nevyplněných odpovědí. Z celkových 30 položek dotazníku zodpověděli všichni respondenti položek pouze 13. Tabulky, které se týkaly položek 8 a 9, někteří vyplnili jen z poloviny, a proto tato položka není brána jako celá vyplněná všemi respondenty. Přesto byly využity všechny dotazníky ke zpracování dat a vyhodnocení.

8 Diskuze

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jakou sociální pozici má učitelka mateřské školy v dnešní době. S tím souviselo i zjištění prestiže učitelek a jejich role. V oblasti týkající se prestiže se ukázalo, že v dnešní době má učitel (nerozlišován stupeň vzdělávání) nižší prestiž. V dřívějších dobách profesi učitele vykonávali muži, byli přísnější, důraznější. V závislosti na feminizaci školství, jak je psáno v současném stavu poznání, *z celkového počtu všech učitelů České republiky je procentuální podíl učitelů mateřských škol 14,1 %, a z toho je 0,01 % učitelů mužů v předškolním vzdělávání.* V dnešní době je v mateřské škole učitel spíše výjimkou. Ženy, které v profesi dominují jsou mírnější, spolupracují s rodinou a výchova a vzdělávání ze strany učitele není tak autoritativní. (Průcha, 2013).

Dále se ukázalo, jak se píše v současném stavu poznání, že platy u prestižních povolání jsou nízké, (Vališťová, Havlíková, 2011, s. 23), že to, že je nějaké povolání prestižní, neznamená, že má vysoký plat, jak by se dalo logicky předpokládat. Výsledky studie dále ukázaly, že ženy respondentky stále přisuzují prestiž učitelkám vyšší než respondenti muži. Tento poznatek se shoduje se současným stavem poznání, kdy např. Průcha (2013) sděluje, že k profesi učitelky ženy inklinují více a více se s ní ztotožňují, především z důvodu přirozenějšího vztahu k dětem. To potvrzuje i jednu z formulovaných hypotéz. Odpověď na základní výzkumnou otázku, jaká je prestiž učitelky mateřské školy, podle výsledků výzkumného souboru tedy vyplývá, že v dnešní době je nižší.

I odpovědi na druhou výzkumnou otázku týkající se učitelky a její hlavní role jsou různorodé. V porovnání se současným stavem poznání, kde je psáno, že učitelka mateřské školy je nejvíce v roli matky a chůvy (Syslová, 2013) se s tímto výrokem respondenti muži shodují. Pro respondentky ženy je učitelka mateřské školy hlavně učitelkou předškolního období, kdy připravuje děti na základní školu. Je zajímavé, že společnost tedy není jednotná v názoru, jakou roli učitelka mateřské školy má.

V porovnání s výzkumem z Anglie (Hall, Langton, 2015) o prestiži povolání učitele se můj výzkum ztotožnil. V otázkách týkajících se počtu dětí, reálného platu a platu navrhovaného jsou různé myšlenky. Plat učitelky respondenti odhadovali jako nízký a všichni dotazovaní by učitelkám určitě přidali, avšak s atraktivitou to už nijak

nesouvisí. Přestože by plat přidali, atraktivitu tohoto povolání i tak nechávají na nižší úrovni. A jak se v zahraničním výzkumu píše (Hall, Langton), přestože jsou na učitele kladeny velké požadavky (vzdělání, schopnosti, kvalifikace), protože nemají peníze, moc ani slávu, jejich status je nízký.

Další hypotéza byla, že učitelky mateřské školy si s dětmi jen hrají a učí je jenom si hrát. Tu však respondenti překvapivě vyvrátili. Vzájemně se shodli, že by se děti měly naučit základní dovednosti, a i uvedli, že toto povolání není jednoduché. Toto tvrzení nám i podporují články (IDNES.cz) zabývající se činnostmi a aktivitami učitelky v mateřské škole. Tyto články sice nejsou odborné, ale protože výzkumným vzorkem byla laická veřejnost, posloužily nám ve vztahu k očekávaným výsledkům a hypotézám stejně důvěryhodně jako články odborné. V daných člancích si jejich autoři vyzkoušeli jeden den v mateřské škole v roli učitele/učitelky. S výkonem práce učitelky souvisela i otázka její náročnosti. Tu viděli muži a ženy jinak. Bohužel už jsem v dotazníku nezjišťovala, jaké povolání by respondenti za náročné považovali, a nebyly dány možnosti srovnání s jinou profesí. To by se dalo zjistit stejnou formou tabulky, která zjišťovala prestiž a atraktivitu.

Poslední hypotéza předpokládala, že si lidé budou myslet, že v dnešní době středoškolské vzdělání na povolání učitelky mateřské školy nestačí. V České republice je mnoho vysokých škol, které nabízejí obor učitelství pro mateřské školy. Respondenti však tuto hypotézu vyvrátili. Myslí si, že středoškolské pedagogické vzdělání je pro toto povolání dostačující a učitelka se může případně dále vzdělávat podle své potřeby a zájmu. V České republice je zatím středoškolské pedagogické vzdělání dostačující, aby učitelka mohla pracovat s dětmi v mateřské škole. Ředitelka mateřské školy už však vysokoškolské vzdělání musí mít, alespoň bakalářské. Učitelka mateřské školy v cizích zemích však vysokoškolské vzdělání musí mít, aby byla považována za kvalifikovaného pedagoga. Jinak je to třeba v Německu, kde sice stačí vzdělání středoškolské, ale absolventi jsou jen vychovatelé a nemají status učitele.

9 Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na sociální pozici učitelky mateřské školy. Cílem bylo zjištění, jakou sociální pozici má učitelka mateřské školy. S pozicí hlavně souvisí prestiž, která byla zjišťována ve dvou směrech: jaká je prestiž učitelů v dnešní době a porovnání, jak tomu bylo dříve. Dále bylo zjišťováno, jakou roli má učitelka mateřské školy ve společnosti.

Pro výzkum a zjištění těchto cílů byla použita metoda dotazníku, která se osvědčila, a díky ní bylo získáno 79 respondentů.

Daných cílů bylo dosaženo. Jak se ukázalo, prestiž učitelky mateřské školy je nízká. V dřívější době měl učitel prestiž mnohem vyšší. Role učitelky mateřské školy je podle daného výzkumného souboru vychovatelka, až poté je brána jako učitelka. Výsledky jednotlivých cílů jsou detailně rozpracovány v praktické části a okomentovány v diskuzi.

Pro další teorie a výzkumy na podobné téma či přímo na téma sociální pozice učitelek mateřské školy by bylo vhodné zjistit například právě náročnost povolání učitelek mateřské školy. Na tento výzkum by mohly být použity stejné tabulky, které zjišťovaly prestiž a atraktivitu v tomto výzkumu s vybranými povoláními. Ve výzkumu vyšlo, že učitelé mají v dnešní době nižší prestiž než dříve. Pro další teorie a výzkumy by bylo zajímavé zjišťovat, jak se prestiž dále vyvíjí, a srovnávat ji s dalšími povoláními v žebříčku (CNVM), který byl do roku 2007. S tím souvisí i finanční ohodnocení. Bylo by možné zjistit, zda by se prestiž učitelů mateřských škol zvýšila, kdyby se jejich plat zvýšil. Námětů k dalším výzkumům je spousta. Všech cílů této diplomové práce bylo dosaženo.

10 Seznam použité literatury

10.1 Tištěné publikace

BLATNÝ, M. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 301 s. ISBN 978-80-247-3434-7.

ČÁP, J., & MAREŠ, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7

DANISC, Š., DUBSKÝ, J., & URBAN, L. (2016). *Základy sociologie a politologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-590-6

DUNDELOVÁ, J. (2015). *Úvod do sociální psychologie*. Praha: Astron. ISBN 978-80-210-7932-8

FORET, M. (2003). *Marketingový výzkum: jak poznávat své zákazníky*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0385-8.

HALL, D., & LANGTON, B. (2006.). *Perceptions of the status of teachers*. New Zealand: Ministry of Education.

HELUS, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6

HENDL, J. (2008). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4

CHRÁSKA, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-8-247-169-4

KREJČÍ, J., & LEONTIYEVA Y., (2012). *Cesty k datům*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-204-7

KYRIACOU, Ch. (2012). *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0052-9

- MERTIN, V., & GILLERNOVÁ I. (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, s.r.o., ISBN 978-80-262-0977-5
- MOUNTOUSSÉ, M., & RENOUEAU, G. (2005). *Přehled sociologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-976-3
- NAKONEČNÝ, M. (2009). *Sociální psychologie*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9
- OPRAVILOVÁ, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7376-647-6
- PRŮCHA, J. (2013). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0456-5
- RADILOVÁ E., & CHMELOVÁ M. (2015). *Vzdělávání v předškolních zařízeních v Německu, Holandsku a Švédsku*. Praha: ALFA HUMAN SERVICE. ISBN 978-80-260-8417-4
- ŘÍČAN, P. (2009). *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-8
- SPIPKOVÁ, V. (2004). *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-081-6
- SYSLOVÁ, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4309-7
- SYSLOVÁ, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 978-80-210-8475-9
- ŠEBEK, P. (2017). *Komenského vlastní životopis*. Petrovice: ProfiSales, s.r.o., ISBN 978-80-87494-26-4

ŠMELOVÁ, E. (2006). *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1373-6

URBAN, L. (2017). *Sociologie – klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5774-2

VALIŠOVÁ, A., & KASÍKOVÁ, H. (2011). *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9

VÁŇOVÁ, M. (1997). *Příprava učitelů ve vybraných evropských zemích*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0244-6

VÝROST, J., & SLAMĚNÍK I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-47-1428-8

10.2 Internetové zdroje

Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, ©2017. Poslední změna 12.11.2017 [cit. 25.1.2018].

KŘÍŽKOVÁ, A. & HAŠKOVÁ, H. *Průzkum veřejného mínění o postavení žen na trhu práce* [online]. 2003 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/12450/postaveni-zen-na-trhu-prace.pdf>

LACKOVÁ, Gabriela. *Takový normální den učitelky MŠ* [online]. 2014 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.kzamysleni.cz/takovy-normalni-den-ucitelky-ms/>

POLÁČEK, T. *Redaktor v mateřské školce: Učil bych tu, ale za dvojnásobný plat* [online]. 2014 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: https://ona.idnes.cz/skolka-reportaz-ze-skolky-dcz-/deti.aspx?c=A140313_133528_deti_jup

Portál ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/37376/>

Portál ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>

Práce.cz: Encyklopedie profesí [online]. 2018 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.prace.cz/poradna/encyklopedie-profesi/u/ucitel-materske-skoly/>

Slovník cizích slov [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-status>

Varianty: Slovníček pojmů [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/42-status>

Wikisofia: Sociální postoje [online]. 2013 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: http://wikisofia.cz/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_postoje

11 Přílohy

Příloha I Tabulka prestiže povolání

Povolání					
	1967	1999	2004	2006	2007
lékař	3	1	1	1	1
vědec	6	4	2	2	2
učitel na vysoké škole	4	3	3	3	3
učitel na základní škole	-	5	4	4	4
programátor	-	9	5	5	5
projektant	-	-	7	6	6
soudce	10	6	6	7	7
soukromý zemědělec	-	11	10	8	8
starosta	5	7	8	10	9
profesionální sportovec	-	19	11	11	10
manažer	-	12	9	9	11
novinář	-	15	12	13	12
policista	24	16	20	20	13
truhlář	-	-	16	16	14
účetní	-	14	14	12	15
majitel malého obchodu	-	18	15	17	16
ministr	1	13	13	14	17
opravář elektrospotřebičů	22	23	17	15	18
soustružník	-	20	19	18	19
bankovní úředník	-	22	18	19	20
voják z povolání	17	26	22	21	21

([Švihel](#), 2008; Havlík, 1996, s. 55)

Příloha II Tabulka platového ohodnocení učitelek mateřských škol

Stupeň	Platové třídy a tarify (Kč/měsíc hrubého) bez příplatků										
	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	12.310	13.360	14.450	15.660	19.850	24.810	25.020	25.470	26.020	26.650	27.640
2	12.770	13.840	15.050	16.300	20.420	25.030	25.250	25.910	26.570	27.460	28.940
3	13.570	14.760	16.010	17.440	20.960	25.320	25.640	26.250	27.630	28.610	30.500
4	14.510	15.760	17.120	18.530	21.920	25.850	26.430	27.230	28.790	30.710	33.030
5	15.430	16.790	18.230	19.830	22.900	26.650	27.270	28.380	30.580	33.070	36.290
6	16.750	18.210	19.740	21.450	24.520	28.010	28.780	29.950	33.140	35.800	39.220
7	17.220	18.700	20.290	22.050	25.220	28.650	29.400	30.760	33.930	36.700	40.160

Příloha III Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Jana Janků a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, oboru Pedagogika předškolního věku. Moje diplomová práce se zabývá tématem Sociální pozice učitelek mateřských škol. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je anonymní. Výsledky budou použity pouze pro účel zpracování DP.

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- a. Muž
- b. Žena

Dle výzkumu CVVM (2006) je známo, že ženy mají mírnější postoj k odhadu ekonomické složky statusu.

2) Kolik Vám je let?

- a. 20–30 let (mladá dospělost)
- b. 31-45 let (střední dospělost)
- c. 46-65 let (pozdní dospělost)
- d. 66 a více let (stáří)

Je známo, že každá věková skupina vnímá určité věci v odlišných pohledech

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a. Základní škola
- b. Střední odborné učiliště
- c. Střední odborná škola
- d. Gymnázium
- e. Vyšší odborná škola
- f. Vysoká škola

Nejvyšší dosažené vzdělání je určitým ukazatelem k hodnocení statusu učitelky

4) Jakého zaměření je Vaše povolání?

- a. Technické
- b. Ekonomické
- c. Humanitní
- d. Zdravotnické

Druh povolání respondenta je rozhodující v pohledu na učitele

Tento dotazník se zabývá různými profesemi z hlediska jejich atraktivity, přínosu, a učitelí/kami, jejich prestiží, platy, praxí, vzděláním, jejich náplní práce,

- 5) Do jaké míry je podle Vás povolání učitelky MŠ pro společnost **přínosné**?(1 - nejméně přínosné, 5 – nejvíce přínosné)
- 6) Vyjmenujte seznam možných důvodů k volbě povolání a označte jeden důvod, který je podle Vás nejvýznamnější pro volbu profese učitel/ka mateřské školy.
- 7) Jakou prestiž měl učitel v dřívějších dobách? (0 – nejnižší prestiž, 10 – nejvyšší prestiž)
- 8) Označte, do jaké míry se Vám jeví uvedená povolání atraktivní (=přitažlivé, poutavé, lákavé, zajímavé)

Míra atraktivity (zajímavosti)	1	2	3	4	5	6	7
Všeobecný lékař/lékařka							
Policista/policistka							
Učitel/učitelka mateřské školy							
Učitel/učitelka prvního stupně ZŠ							
Vysokoškolský učitel							
Politik/politička							
Hasič/hasička							
Vaše profese.....							

- 9) Označte, do jaké míry se Vám jeví uvedená povolání prestižní (= vážné, významné)

Míra atraktivity (zajímavosti)	1	2	3	4	5	6	7
Všeobecný lékař/lékařka							

Policista/policistka							
Učitel/učitelka mateřské školy							
Učitel/učitelka prvního stupně ZŠ							
Vysokoškolský učitel							
Politik/politička							
Hasič/hasička							
Vaše profese.....							

10) Vyberte z možností, jakou roli má učitelka MŠ?

- Vychovatelka
- Učitelka
- Chůva
- Náhradní maminka
- Zdravotní sestřička

11) Je pro Vás důležité, zda tuto roli vykonává žena nebo muž?

- Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

12) Myslíte si, že vzdělání učitele stačí i na děti se speciálními vzdělávacími potřebami (s ADHD, s mentálním/tělesným postižením)

- Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

13) Co se Vám vybaví, když se řekne učitelka MŠ?

14) Napište 3 vlastnosti, které by učitel měl rozhodně mít.

15) Jaká byla Vaše učitelka ve školce?

16) Co si myslíte, že by měla učitelka MŠ umět?

17) Jaké vzdělání musí mít učitelka mateřské školy?

18) Do jaké míry si myslíte, že je vhodné, aby učitelka MŠ pravidelně absolvoval psychologické testy?

- Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

19) Co pro vás znamená učitelka MŠ?

20) Jaký respekt pro Vás má učitel MŠ? Např. Když (by) Vám učitel/ka MŠ dávala pokyny, co a jak dělat s dítětem, do jaké míry se jimi řídíte?

- a. Samozřejmě je splním všechny
- b. Beru je jako doporučení, avšak neřídím se jimi striktně
- c. Nejsou pro mě až tak zásadní
- d. Vůbec je neberu v úvahu

21) Jaká je pracovní náplň učitelky MŠ? (vyjmenujte druhy činností, které si myslíte, že vykonává a označte 3 nejdůležitější)

22) Na škále 0 – 10 označte, jak náročné (bráno fyzicky i psychicky) je povolání učitelky mateřské školy (0 – vůbec nenáročné, 10 – nejnáročnější)

23) Myslíte si, že v rámci českého školství je předškolní vzdělávání důležité?

- Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

24) Vyjmenujte 3 činnosti/ úkoly/ aktivity, které by se děti měly v MŠ naučit?

25) Kolik myslíte, že je plat NASTUPUJÍCÍ učitelky MŠ (s vysokoškolským vzděláním)?

26) Jaký plat byste plat NASTUPUJÍCÍ učitelce MŠ přidělili (s vysokoškolským vzděláním)?

27) Kolik dětí ve třídě mateřské školy může být?

- a) 15
- b) 18
- c) 20
- d) 24
- e) 24 (výjimečně až 28)

28) Jaký počet dětí ve třídě v MŠ na jednu učitelku byste doporučili Vy?

29) Jaké vzdělání je podle Vás dostačující, aby mohla žena nebo muž nastoupit jako plnohodnotný učitel/ka MŠ? (označte všechny, o kterých si myslíte, že jsou dostačující...)

- a. Střední odborná škola pedagogická
- b. Střední odborná škola
- c. Střední odborná škola + vyšší odborná škola pedagogická
- d. Gymnázium + vyšší odborná škola pedagogická
- e. Střední odborná škola pedagogická + vysoká škola
- f. Gymnázium + vysoká škola

30) Do jaké míry si myslíte, že by se měla učitelka MŠ dále vzdělávat?

- Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

Mnohokrát děkuji za Váš čas, který jste věnovali k vyplnění tohoto dotazníku.

Příloha IV Tabulky vyhodnocených položek

Tabulky položky 6

POL 6 (muži)				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Peníze	6	21,4	21,4
	Vztah k dětem	15	53,5	53,5
	Poslání	12	42,8	42,8
	Společenské uznání	2	7,0	7,0
	jiné	1	3,5	3,5
Zodpovězeno		28		

POL 6 (ženy)				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Peníze	7	13,7	13,7
	Vztah k dětem	38	74,5	74,5
	Poslání	13	25,4	25,4
	Společenské uznání	2	3,9	3,9
	jiné	5	9,8	9,8
Zodpovězeno		51		

Tabulky položky 8+9

POL_8 (muži)					
	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_8.1	27	1	7	4,89	1,502
POL_8.2	28	1	7	3,89	1,397
POL_8.3	28	1	6	3,36	1,339
POL_8.4	27	1	7	3,48	1,673
POL_8.5	27	1	7	4,56	1,761
POL_8.6	27	1	7	3,07	2,147
POL_8.7	27	1	7	4,74	1,607
POL_8.8	25	2	7	4,92	1,681

POL_8 (ženy)					
	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_8.1	50	1	7	4,88	1,792
POL_8.2	51	1	7	4,22	1,579
POL_8.3	51	1	7	4,61	1,721
POL_8.4	51	1	7	4,20	1,685
POL_8.5	51	1	7	4,43	1,857
POL_8.6	51	1	7	2,43	1,664
POL_8.7	51	1	7	4,67	1,829
POL_8.8	49	1	7	4,78	1,896

POL_9 (muži)					
	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_9.1	27	3	7	5,78	1,311
POL_9.2	28	1	7	4,39	1,663
POL_9.3	28	1	7	3,68	1,827
POL_9.4	27	1	7	4,00	1,641
POL_9.5	27	3	7	5,41	1,279
POL_9.6	27	1	7	3,85	2,299
POL_9.7	27	3	7	5,33	1,468
POL_9.8	25	2	7	4,64	1,729

POL_9 (ženy)					
	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_9.1	51	1	7	5,96	1,523
POL_9.2	51	1	7	4,80	1,588
POL_9.3	51	1	7	4,45	1,616
POL_9.4	51	1	7	4,67	1,621
POL_9.5	51	1	7	5,20	1,536
POL_9.6	51	1	7	3,45	2,120
POL_9.7	51	1	7	5,29	1,665
POL_9.8	49	1	7	4,12	1,576

Tabulky položky 11

	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_11 (muži)	28	1	4	2,64	1,096

	Zodpovězeno	Minimum	Maximum	Průměr	Odchylka
POL_11 (ženy)	51	1	4	3,25	,845

Tabulky položky 13

POL_13 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	konkrétní osoba	4	14,3	16,7	16,7
	pozitivní osoba	6	21,4	25,0	41,7
	negativní osoba	4	14,3	16,7	58,3
	činnosti spojené s MŠ	6	21,4	25,0	83,3
	vlastnosti	1	3,6	4,2	87,5
	práce jako povolání	3	10,7	12,5	100,0
	Celkem	24	85,7	100,0	
Chybějící odpovědi		4	14,3		
Celkem		28	100,0		

POL_13 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	konkrétní osoba	6	11,8	14,3	14,3
	pozitivní osoba	14	27,5	33,3	47,6
	činnosti spojené s MŠ	12	23,5	28,6	76,2
	vlastnosti	7	13,7	16,7	92,9
	práce jako povolání	3	5,9	7,1	100,0
	Celkem	42	82,4	100,0	
Chybějící odpovědi		9	17,6		
Celkem		51	100,0		

Tabulky položky 15

POL_15 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná Procenta	Souhrnná Procenta
Možnosti	pozitivní	13	46,4	48,1	48,1
	negativní	2	7,1	7,4	55,6
	bylo jich více	1	3,6	3,7	59,3
	nepamatuji se	10	35,7	37,0	96,3
	nechodili do MŠ	1	3,6	3,7	100,0
	Celkem	27	96,4	100,0	
Chybějící odpovědi		1	3,6		
Celkem		28	100,0		

POL_15 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná Procenta	Souhrnná Procenta
Možnosti	pozitivní	32	62,7	65,3	65,3
	negativní	7	13,7	14,3	79,6
	bylo jich více	3	5,9	6,1	85,7
	nepamatuji se	6	11,8	12,2	98,0
	nechodili do MŠ	1	2,0	2,0	100,0
	Celkem	49	96,1	100,0	
Chybějící odpověď		2	3,9		
		51	100,0		

Tabulky položky 16+21

POL_16 (muži)				
		Četnost	Procenta	Platná Procenta
Možnosti	Pracovat s dětmi	16	57,1	57,1
	Pedagogické dovednosti	5	17,9	17,9
	Všeobecné dovednosti	4	14,3	14,3
	Lidské vlastnosti	1	3,6	3,6
	Jiné	2	7,1	7,1
Zodpovězeno		28	100,0	

POL_16 (ženy)				
		Četnost	Procenta	Platná Procenta
Možnosti	Pracovat s dětmi	28	54,9	54,9
	Pedagogické dovednosti	11	21,6	21,6
	Všeobecné dovednosti	15	29,4	29,4
	Lidské vlastnosti	6	11,6	11,6
	Jiné	6	11,6	11,6
Zodpovězeno		51	100,0	

Tabulky položky 21

POL_21 (muži)				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Vychovávání	13	46,4	46,4
	Vzdělávání	14	50,0	50,0
	Papírování (ADM)	2	7,1	7,1
	Hrové činnosti	14	50,0	50,0
	Dozor, hlídání	9	32,9	32,9
Zodpovězeno		51	100,0	

POL_21 (ženy)				
		Četnost	Procenta	Platná procenta
Možnosti	Vychovávání	38	74,5	74,5
	Vzdělávání	43	84,3	84,3
	Papírování (ADM)	7	13,7	13,7
	Hrové činnosti	24	47,1	47,1
	Dozor, hlídání	21	41,2	41,2
Zodpovězeno		51	100,0	

Tabulky položky 18

POL_18 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	nemusí absolvovat	1	3,6	3,7	3,7
	1krát za 10 let	3	10,7	11,1	14,8
	1krát za 5 let	13	46,4	48,1	63,0
	1krát za 3 roky	1	3,6	3,7	66,7
	1krát za rok	9	32,1	33,3	100,0
	Celkem	27	96,4	100,0	
Chybějící odpovědi		1	3,6		
Celkem		28	100,0		

POL_18 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	nemusí absolvovat	6	11,8	11,8	11,8
	1krát za 10 let	7	13,7	13,7	25,5
	1krát za 5 let	12	23,5	23,5	49,0
	1krát za 3 roky	13	25,5	25,5	74,5
	1krát za rok	13	25,5	25,5	100,0
	Celkem	51	100,0	100,0	

Tabulky položky 22

POL_22 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	3	1	3,6	3,7	3,7
	4	2	7,1	7,4	11,1
	5	2	7,1	7,4	18,5
	6	2	7,1	7,4	25,9
	7	8	28,6	29,6	55,6
	8	6	21,4	22,2	77,8
	9	5	17,9	18,5	96,3
	10	1	3,6	3,7	100,0
	Celkem	27	96,4	100,0	
Chybějící odpovědi		1	3,6		
Celkem		28	100,0		

POL_22 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Možnosti	4	1	2,0	2,0	2,0
	5	5	9,8	10,0	12,0
	6	7	13,7	14,0	26,0
	7	7	13,7	14,0	40,0
	8	18	35,3	36,0	76,0
	9	5	9,8	10,0	86,0
	10	7	13,7	14,0	100,0
	Celkem	50	98,0	100,0	
Chybějící odpovědi		1	2,0		
Celkem		51	100,0		

Tabulky položky 25+26+27+28

Muži			POL_27	POL_28	POL_25	POL_26
Spearmanův výpočet	POL_27	Korelační koeficient	1,000	,188	,188	,123
		úroveň	.	,358	,358	,566
		Zodpovězeno	27	26	26	24
	POL_28	Korelační koeficient	,188	1,000	1,000**	,390
		úroveň	,358	.	.	,054
		Zodpovězeno	26	27	27	25
	POL_25	Korelační koeficient	,188	1,000	1,000	,390
		úroveň	,358	.	.	,054
		Zodpovězeno	26	27	27	25
	POL_26	Korelační koeficient	,123	,390	,390	1,000
		úroveň	,566	,054	,054	.
		Zodpovězeno	24	25	25	25

Korelační koeficient je významný na úrovni 0,01 (2-tailed).

Ženy		POL_27	POL_28	POL_25	POL_26	
Spearmanův výpočet	POL_27	Korelační koeficient	1,000	,489**	,474**	,102
		úroveň	.	,000	,001	,502
		Zodpovězeno	49	49	49	46
	POL_28	Korelační koeficient	,489	1,000	,984	,230
		úroveň	,000	.	,000	,116
		Zodpovězeno	49	51	51	48
	POL_25	Korelační koeficient	,474**	,984**	1,000	,236
		úroveň	,001	,000	.	,107
		Zodpovězeno	49	51	51	48
	POL_26	Korelační koeficient	,102	,230	,236	1,000
		úroveň	,502	,116	,107	.
		Zodpovězeno	46	48	48	48

Tabulky položky 17+29+30

POL_17 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná procenta	Souhrnná procenta
Platná	SOŠP	13	46,4	48,1	48,1
	VOŠP	2	7,1	7,4	55,6
	VŠP	8	28,6	29,6	85,2
	jiné	3	10,7	11,1	96,3
	žádné	1	3,6	3,7	100,0
	Celkem	27	96,4	100,0	
Chybějící odpovědi		1	3,6		
Celkem		28	100,0		

POL_17 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná Procenta	Souhrnná Procenta
Možnosti	SOŠP	23	45,1	46,0	46,0
	VOŠP	2	3,9	4,0	50,0
	VŠP	16	31,4	32,0	82,0
	jiné	8	15,7	16,0	98,0
	žádné	1	2,0	2,0	100,0
	Celkem	50	98,0	100,0	
Chybějící odpovědi		1	2,0		
Celkem		51	100,0		

Tabulky položky 29

POL_29 (muži)				
		Četnost	Procenta	Platná Procenta
Možnosti	SOŠP	16	57,1	57,1
	SOŠ	3	10,7	10,7
	SOŠ + VOŠ	12	42,8	42,8
	GYM + VOŠ	10	35,7	35,7
	SOŠP + VŠ	12	42,8	42,8
	GYM + VŠ	6	21,4	21,4

POL_29 (ženy)				
		Četnost	Procenta	Platná Procenta
Možnosti	SOŠP	35	68,6	68,6
	SOŠ	4	7,8	7,8
	SOŠ + VOŠ	28	54,9	54,9
	GYM + VOŠ	27	52,9	52,9
	SOŠP + VŠ	29	56,8	56,8
	GYM + VŠ	17	33,3	33,3

Tabulky položky 30

POL_30 (muži)					
		Četnost	Procenta	Platná Procenta	Souhrnná Procenta
Možnosti	nemusí se vzdělávat	1	3,6	4,8	4,8
	jednou za 5 let povinně	2	7,1	9,5	14,3
	jednou za 5 let dobrovolně	6	21,4	28,6	42,9
	může se účastnit dle vlastní vůle	12	42,9	57,1	100,0
	Celkem	21	75,0	100,0	
Chybějící odpovědi		7	25,0		
Celkem		28	100,0		

POL_30 (ženy)					
		Četnost	Procenta	Platná Procenta	Souhrnná Procenta
Možnosti	nemusí se vzdělávat	1	2,0	2,7	2,7
	jednou za 5 let povinně	8	15,7	21,6	24,3
	jednou za 5 let dobrovolně	11	21,6	29,7	54,1
	může se účastnit dle vlastní vůle	17	33,3	45,9	100,0
	Celkem	37	72,5	100,0	
Chybějící odpovědi		14	27,5		
Celkem		51	100,0		